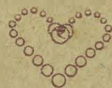
IRVING S. COOPER

SUURI HERÄYMYS

SUOMENNOS

HYVINKÄÄLLÄ 1917
UUS-USKONNOLLINEN KUSTANNUSLIIKE O.Y

IRVING S. COOPER

SUURI HERÄYMYS

SUOMENNOS

HYVINKÄÄLLÄ 1917
UUS-USKONNOLLINEN KUSTANNUSLIIKE O. Y.

Tampereella 1917,
Tampereen Sentraalikirjapainossa.

ALKULAUSE.

Tämän kirjasen tekijä on etevä amerikalainen puhuja ja kirjailija, joka on matkustanut paljon sekä omassa maassaan että muissa maanosissa. Hän on läheisesti tutustunut useihin nykyaikaisiin ilmiöihin ja vaikka muutamat niistä ovat meillä Suomessa vähemmän tunnettuja, on niillä yhtä suuri, jollei suurempi merkitys meille, koska ne valaisevat kehityksen kulkusuuntaa. Nämä kirjotukset ovat olleet painettuina »*Herald of the Star*» aikakauslehdessä.

V. H. V.

I.

HENKINEN LEVOTTOMUUS.

Sivistys on kieltänyt ennustusten pätevyyden. Entisinä aikoina profeltaa kunnioitettiin ja hänellä oli paikkansa kuninkaiden valtaistuimen luona, mutta meidän päivinämme hymyillään epäluuloisesti kaikille profetallisille tulevaisuuden näyille. Kuitenkin on ennustuksilla oma tenhonsa, sillä on vaikeata, jopa mahdotonta, tukahuttaa vuosisatojen aikana kasvanutta vaistoa. Sentähden me huolimatta kriitillisen kykymme kehityksestä kuuntelemme, vaikka puoleksi hymyillen, kun joku yrittää haahmotella tulevaisuutta. Emmekö monetkin mielenkiinnolla lukeneet Tolstoin ennustusta suuresta sodasta?

Joka tapauksessa väitetään, että on mahdollista tieteellisesti ennakolta aavistaa tulevaisuutta tutkimalla huolellisesti aatteiden ja ihanteiden kulkusuuntaa ja jonkun sivistyskauden sosialisia ja aineellisia saavutuksia. Silloin tällöin etevät ajattelijat ovat huolellisesti punnittuaan aikansa virtauksia uskaltaneet piirtää kuvan vastaisuudesta. Miltei poikkeuksetta se piirros on ollut epätarkka, sillä sivistys ei seuraakaan tottelevasti niitä uria, jotka sille järjenmukaisesti asetetaan, vaan kääntyy odottamatta syrjäpolulle, joka johtaa aivan aavistamattomaan päämäärään. Tuollaiset epäonnistumat eivät

ole erittäin rohkaisevia, mutta kukaties tieteellisten ennustusten erehtyväisyys ei johdu väärästä johtopäätelmästä — sillä epäilemättä kyllä lähin tulevaisuus syntyy nykyhetken virtauksista — vaan johtuu siitä, että he ovat väärin arvanneet, mitkä pyrkimykset tulevat tulevaisuutta tehokkaasti muovailemaan.

Kun katsotaan niitä yrityksiä, mitä on aika ajoittain tehty tulevaisuuden määräämiseksi, huomataan helposti, kuinka ennustajan mielentila on vaikuttanut hänen ennustustensa sävyyn. Sillä esitetty tulevaisuuden kuva on joko pimeä tai loistava, epätoivoinen tai hyväenteinen riippuen siitä, onko profetta ollut mielentilaltaan pessimisti tai optimisti.

Ne, joilla on taipumusta pessimismiin, löytävät nykyään yllin kyllin aiheita maalatakseen ikävää kuvaa tulevaisuudesta, sillä tämän sukukunnan elämäntavat ovat tulleet ilmeisesti materialistisiksi, nautinnonhaluisiksi ja epäuskonnollisiksi. Laajalle levinnyt välinpitämättömyys peritystä uskonnosta on epätoivon aiheena kaikille, jotka rakastavat vanhoja oppeja. Monen mielestä kyllä nykyaikainen kulttuuri on kaikinpuolin kiitettävä, ja traditsionien ja dogmien hylkääminen on vain valistuksen ja kehityksen merkki, mutta toisten mielestä me olemme liukumassa sitä pyörrettä kohti, mikä nieli muinaisen Rooman mahdin, itsekkäisyyden, itsehemmottelun ja henkisen välinpitämättömyyden kuilua kohti, jonka yllä lepää uskottomuuden synkkä pimeys. Epäkohdat kasvavat yhä vaikeammiksi eikä ole mitään syytä luulla, että ne tulisivat vastaisina päivinä katoomaan. Kaikkialla pistää silmiimme sivistyksen kauhistuttavat vastakohdat — epäinhimillinen köyhyys ja ryöstönhaluinen rikkaus, laitakaupungin hökkelit ja hienoston palatsit, raataja ja loiseläjä. Me

kuulemme hylättyjen lasten itkua, toivottomien naisten huokauksia, vimmastuneiden miesten kirouksia. Sokea viha vallitsevaa yhteiskuntajärjestystä vastaan kuuluu kuin kaukaisen rummun ääni, uhkaavana, mutta kuitenkin kuuroille korville. Kaikkialla politiikassa ja liike-elämässä meitä kohtaa häpeämätön epärehellisyys, mittaamaton itsekkäisyys ja ahneus, uskomaton turmelus ja – mikä pahempi – turmeluksen hyväksyminen päiväjärjestykseen kuuluvana. Kaikkialla näemme yhteiskunnallista vääryyttä ja yhteiskunnallista välinpitämättömyyttä, aistillisuuden ja paheen tahraa, kärsimykselle paatuneiden tylsyyttä ja sokeutta. Ei ole kumma, että nämä nykyaikaisen elämän kauhistuttavat olot valtaavat mielikuvituksen, ja sentähden kirjastoissamme on monta kirjaa, jotka niinkuin muinaiset profetat, varottavat meitä, ottamaan vaarin ennenkuin on liian myöhäistä.

Ne, joilla on optimistinen mielenlaatu, katselevat ajan oloja rohkeammin ja viittaavat moniin seikkoihin, jotka ilmaisevat paremman ajan koittoa. Koulujen lisääntyminen ja kasvatuksen yleisyys, ihmisystävällisten laitosten syntyminen ja vastuunalaisuuden kasvaminen muiden onneen nähden, N. M. K. Y:n ja muiden yhdistysten huomattava kehitys, tieteellisen tutkimuksen ulottaminen laajoihin kansankerroksiin, vastustus kaikkea sodankäyntiä vastaan ja yleisen pysyvän maailmanrauhan tarve, vieläpä yleismaailmallisen kielen leviäminen – kaikki nämä ja monet muut pyrkimykset ovat niitä kultaisia pilviä, joilla nämä optimistit kirkastavat tulevaisuuden maisemaa.

Yhdestä kohdasta sekä optimistit että pessimistit ovat yhtä mieltä. Molemmat ovat vakuutettuja siitä, että vanha elämänjärjestys on muuttumaisillaan, vaikka he ovat eri mieltä muutoksen suunnasta. On silminnähtävää, että men-

neiden aikojen ihanteet ovat voimattomia herättämään innostusta ja inspiratsionia.

Ei missään tämä tule selvemmin näkyviin kuin uskonnossa. Vanhan uskonnon henki ja siveellinen vakavuus on kadonnut monista entisistä pyhäköistä ja sen mukana on häipynyt halukkuus elämään ja toimimaan vanhojen käskyjen ja sääntöjen mukaan. Kun tämä asiaintila ensiksi valtaa huomiomme, kysymme toisiltamme hämmästyen: „Miten kirkoille on käynyt?“ Ei mitenkään niille ole käynyt — siinähän onkin pulman ydin — uskonto, jota ne opettavat, on sama tai lähimain sama kuin se, mikä esi-isissämme herätti niin valtavan innostuksen. *Silloin* kirkot johtivat kansoja ja kansat niitä seurasivat. *Nyt* on elpyneen kehityksen voimakas virta temmannut elokkaimman osan ihmiskunnasta paikallaan seisovien tai hitaasti liikkuvien kirkkojen ohi — *nyt* kansa johtaa ja kirkot seuraavat, siksi kirkon voima herpautumistaan herpautuu.

„Ei voi olla epäilystäkään“ sanoo prof. Chamberlain, „että meidän päivinämme vallitsee laajalle levinnyt tyytymättömyys kirkkoon, sen näkökantaan ja menettelyyn, sen aatteisiin ja ihanteisiin.“ Voidaanko sanoa sen enempää?

Onko totta, niinkuin joku on sanoa sivaissut, että rullaluistimet, automobiilit ja teatterit tulevat saarnojen ja rukouskokcusten sijalle? Emme voi olla huomaamatta, että välinpitämättömyys vanhasta uskosta ja piittaamattomuus sen jälellä olevien edustajien kutsunnasta leviää niinkuin tartunta kaikissa yhteiskuntakerroksissa. Kirkkojen kuulijakunta vähenee paitsi siellä, missä joku innostava puhuja on kuultavana, monet papitkin alkavat laimentua tai epäilevät omaa oppiaan, jumaluusopin tutkijoiden laatu huononee ja kirkko-

rakennuksia suletaan [1] katsantokannan muuttumisen vuoksi. Ei tunnu olevan mitään keinoa tämän „kirkosta irti" liikkeen pysäyttämiseksi. „Herätykset" ovat niinkuin ruutipamaukset, jotka vain hetkellistä lämpöä aikaansaavat. Ne kirkkokunnat, jotka järjestävät useimpia iltamia, seurustelukokouksia, retkeilyjä, varjokuvanäytäntöjä, konsertteja, luentoja, ravintoloita ja klubeja, kokoovat enimmän väkeä, mutta ei suinkaan itse opetustensa voimalla vaan vetoamalla ihmisten seuratarpeeseen.

Tosiasia on, että ajattelevat ihmiset eivät enää suostu hyväksymään uskonkappaleita ja dogmeja, joita he eivät ymmärrä, ja kuitenkin tämä on vain yksi niistä monista syistä, jotka aiheuttavat kirkkojoukon vähentymistä, sillä huomatkaamme, että nekään kirkot, joissa ei ole kiinteätä uskontunnustusta, eivät kukoista niinkuin pitäisi. Syy tähän laajalle levinneeseen kannan muutokseen uskontoa kohtaan on paljon syvemmällä, sillä monet ihmiset eivät edes tunne tarvitsevansa niitä opetuksia, joita kirkolla on annettavana.

Kasvava välinpitämättömyys vanhoja oppeja kohtaan ei silti merkitse, että olisi jotakin tyydyttävää löydetty niiden sijalle. Päinvastoin ihmiskunta on henkisessä hämmennyksessä, joka on yhtä silminnähtävä kuin yleinen. Se ei koske edes yhtä rotua tai uskontoa, se on levinnyt yli maailman, Intiaan yhtä hyvin kuin Amerikaan ja Europaan. Suuri orpo ihmiskunta etsii lohduttajaa. Vaikka tiede on parhaansa tehnyt, ovat ihmiset väsyneet materialismiin. He eivät tyydy kylmiin lakeihin ja matemattisiin teorioihin vaan kaipaavat, että maailmankaikkeus olisi elävä, että sillä olisi tarkotus, että rakkauden lämpö sitä elähyttäisi. He eivät välitä kor-

[1] Varsinkin Amerikassa.

keimpien älyniekkojen ylenkatseesta tässä etsinnässään. Monessa suhteessa me olemme vielä lapsia ja lapsen vaisto äidin puoleen on meissä voimakas. Niinkuin pienet vekarat tinasapelein ja tekaistuin univormuin, me läksimme uljaasti maailmaa tieteelle vallottamaan, mutta nyt kun uskon aika on miltei loppunut, kääntyvät ajatuksemme jälleen olioiden sielua kohti emmekä ole enää aivan varmat siitä, että ahkera pikkuälymme voi meille kaiken sanoa, mitä haluamme tietää.

Henkinen levottomuus on meihin tarttunut, koska filosofia, järjen lapsi, on näyttäytynyt kykenemättömäksi lohduttamaan ja elävöittämään ja me olemme väsyneet väittelyihin ja todisteluihin. Ja vaikka tiede onkin keksinyt, *kuinka* mikin asia tapahtuu, ei se ole voinut selittää *miksikä* ja senvuoksi monet syvimmät kysymykset jäävät vastausta vaille. Taiteen temppelissä palaa luova tuli heikkona lieskana ja siinä hämärässä eivät hienoimmat unelmamme löydä itselleen muotoa eikä väriä. Uskonto, sellaisena kuin sitä nykyään opetetaan, tuntuu olevan vain joukko vanhoja käsittämättömiä lauseparsia tai sitten tunteellisuuden hourailua, syvintä sisimpäämme se ei ole koskettanut eikä pannut liikkeelle.

Me janoamme jotakin, mikä tyydyttäisi sekä älyä että sydäntä ja avaisi sen salaisen kammion, missä hengen into ja inspiratsioni asuu. Jostakin syystä me tunnemme olevamme niinkuin ennen aikaa vanhentuneita tai järkeilyllä uuvutettuja ja vaistomaisesti me kaipaamme sitä elämän iloa, mitä yksin nuoruus ja nuorekkaat ajatukset voivat antaa. Hämärästi me tajuamme kaipaavamme uusia ihanteita, niin voimakkaita ja voittavia ja samalla niin läheisiä ja syvällisiä, että me iloisesti luopuisimme kaikesta ja niitä seurai-

simme aina määrättyyn loppuun asti. Mutta kuinka ja mistä sellaiset ihanteet löydetään?

Jos voisi tapahtua uskonnollisen tajunnan heräymys, voimaperäinen henkisyyden nousu, niin laajalle leviävä, että se palovalkean lailla kulkisi sydämestä sydämeen, silloin jälleen tuntuisi elämän iloisuus ja ihanteet löytyisivät, joita etsimme. Onko mitään mahdollisuutta tällaiseen heräymykseen? Voiko uskonnon vanha muoto elävöityä vai onko toivoa, että uskonnon henki syntyisi uudestaan toisessa ja ihanammassa muodossa?

Päältä katsoen sivistyksemme taipumukset viittaavat ilmeisesti toiseen suuntaan, sillä uskonnottomuus näyttää olevan tulevaisuuden lupaus. Mutta eikö ole mahdollista, että nuo *pinnalla näkyvät* merkit pettävät, koska niin usein ovat kaikki epäonnistuneet, jotka ovat tieteellisesti yrittäneet tulevaisuutta arvailla? Nähtävästi syy heidän epäonnistumiseensa oli juuri se, että he ottivat huomioon ainoastaan ne pyrkimykset, jotka jo näkyivät sivistyksen pinnalla, eivätkä huomanneet tai tunnustaneet niitä syvällä liikkuvia toiveita, unelmia, haaveita ja aikeita, jotka kulkevat ajatuselämän pohjavirtoina.

Syvästi tutkiessamme sivistyksen älyllisiä ja henkisiä pohjavirtauksia me tulemme ymmärtämään niiden suunnattoman merkityksen ja tulemme käsittämään, jollemme ennen ole tajunneet, että *niissä on tulevaisuuden toivo ja lupaus.* Niin, kumpahan vain täysin käsitämme, mitä merkitsee pohjavirtausten perusaate, silloin kykenemme lukemaan sitä salaista kirjaa, joka kertoo tulevaisuuden mahtavista suunnitelmista, ja voimme siis edeltäpäin nähdä tulevien polvien ihanteet ja mahdolliset saavutukset.

II.

POHJAVIRTAUSTEN AATE.

Etelä-Kaliforniassa löytyy kuivuneita virranuomia, joiden pajun reunustamien äyräiden välillä levittäytyy puolen virstan pituudelta hiedan, kivien ja pikku mätästen peittämä aukeama. Kevättulva siihen uurtaa uomansa ja virtaa sen halki, mutta tavallisesti ainoa näkyväinen vesi on mutkitteleva puro lähellä jompaakumpaa äyrästä, kaikki muu on kuivana. Mutta kaivappas reikä hietaan, niin tuo reikä pian täyttyy vedellä, jossa voi havaita hyvin heikon juoksun. Siitä ymmärrämme, että päivän kuivattaman hiedan alla juoksee näkymätön virta valtamerta kohti – voimakas ja laaja pohjavirta.

Sivistys muistuttaa tuota kuivaa virranuomaa, jonka laajat näkyvät aukeamat leviävät joka puolelle. Tavallisesti me luulemme hyvin tutustuneemme sivistyksen näköaloihin kokemusten, matkustusten ja lukujen avulla; mutta harvoilla on tarkkaa selkoa niistä lukuisista pohjavirroista, jotka kulkevat ihmisten mielissä täynnä kummallisia ajatuksia ja toiveita.

Mikä on ajatusmaailman pohjavirta? Se on tuo aateskelujen, toiveiden ja kuvittelujen virta, johon me silloin tällöin laskemme oman ajatuksemme kulkemaan, ihmetellen, onko siinä mitään todellisuutta, ja ehkä toivoen että niin

olisi. Harvoin niistä puhumme toisillemme, sillä pelkäämme, että he joko nauraisivat meille tai käsittäisivät meidät väärin. Todella, vaikka emme aina itsekään niihin usko, tunnemme omituista vetäymystä noihin tavallisuudesta poikkeaviin aatteisiin. Toisinaan sattuu käsiimme kirja, joka käsittelee jotakin puolta näistä pohjavirtauksista. Me luemme sen ja tunnemme mielenkiintoa, sillä se tuntuu todelliselta, mutta kuitenkaan emme tahtoisi julkisesti ilmaista harrastustamme. Voimme mennä niinkin pitkälle, että alamme elää näiden meitä viehättävien ihanteiden mukaan, mutta tavallisesti emme sittenkään niitä muille kuuluta. Usein luulemme olevamme yksin näissä ajatuksissa ja hämmästymme, kun silloin tällöin tapaamme ihmisiä, joiden ajatukset ovat kulkeneet samanlaisissa uomissa. Silloin ensimäisen kerran mieleemme juolahtaa, että nämä huolellisesti salatut ajatuksemme ovatkin vain osana suuresta ihanteiden ja pyrkimysten verkosta, jonka silmukoita muodostavat miljoonat ihmiset.

Niinkuin salaperäiset väreet, jotka nousevat syvän lammen pinnalle tuntemattomasta syvyydestä, niin nämä ajatusvirrat nousevat sukukuntamme alitajunnan tutkimattomasta syvyydestä ja nostattavat sieltä ilmoille uusia toiveita, uusia kykyjä ja pyrkimyksiä. Ihmiskunta kokonaisuudessaan muistuttaa yksityistä ihmistä niin läheisesti tunteiltaan, älyltään ja henkisyytensä kasvuun nähden, ettei voi toisinaan olla kummastellen kysymättä, emmekö olekin vain soluja suuressa elävässä ruumiissa, ja eikö historia ole vain kertomusta tuon jättiläismäisen yhteistajunnan kehityksestä. Jos meidän oman fyysillisen ruumiimme verisolut olisivat historioitsijoita, voisimme hyvin kuvitella, että heidän käsityksensä

meidän kehityksestämme lapsuudesta miehuuteen asti muistuttaisi monessa suhteessa sivistyksen historiaa.

Nämä puoleksi tajutut ihanteet, jotka lakkaamatta kutoutuvat toisiinsa sivistyksen pinnan alla, voivat kertoa meille enemmän tulevaisuudesta kuin oppineiden kaikki suuret painavat teokset. Niin hämäriä ne ovat, että niiden olemassaolon ja luonteen voi saada selville vasta keskustelemalla satojen ihmisten kanssa, joiden luottamuksen on voittanut. Vasta sitten kun joku pohjavirtaus on tullut jotakuinkin voimakkaaksi ja laajalle levinneeksi, voidaan sen olemassaolosta löytää ulkonaisia todistuksia, kuten erikoisia lehtiä, kirjoja, lausuntoja ja yhdistyksiä.

Historioitsijat tunnustavat, että pohjavirroilla on miltei vastustamaton voima sivistyksen olemuspiirteiden muuttamiseksi, mutta he myöskin tietävät, kuinka tavattoman vaikea on niitä tutkia. Koska ne ovat niin himmeitä, sanattomia ja huolellisesti hoidettuja personallisena omaisuutena, eivät ne joudu kiinteimmänkään tarkastajan huomioon, jollei hänellä ole apunaan syvä myötätunto ja hieman sisäistä näkemystä. Myöhemmin tietysti, kun ne ovat tulleet jonkun verran ulkokohtaisiksi, voidaan niitä analysoida, kuvata ja niille määrätä paikkansa historian muistiinpanoissa. Entisten saavutusten kertomuksena on historia mieltäkiinnittävä, mutta jos se vielä voisi selvittää meille niitä hämäriä vaikuttimia, hienoisia unelmia ja salattuja syitä, jotka myöhemmin kypsyvät ulkokohtaisiksi saavutuksiksi, olisi sen viehätys täydellinen.

Ken tahtoo menestyksellä tutkia sivistyksen pohjavirtauksia, hänen on oltava aavistuskykyinen ja myötätuntoinen, suvaitsevainen ja ennakkoluuloton, muuten hän ei voi löytää tietänsä tuohon hyvin suljettuun ja vaikeasti löydet-

tävään ihmisten ajatusmaailman alkupiiriin, missä myöhemmät ilmennykset ovat olemassa ennakkovarjoina, kourin koskemattomina ihanteina. Se joka rakastaa valmista ja ilmentynyttä ja palvelee olemassaolevaa järjestystä, ja etenkin se, joka tahtoisi kääntää 'maailman omaan erikoiseen aatteeseensa, ei saata ymmärtää, eipä edes löytää näitä pohjavirtauksia. Pitää olla jonkinlainen henkinen seikkailija, jotta onnistuisi keksimään nuo syvät hetteet kansan tajunnassa.

Kaikki suuret maailman liikkeet olivat ensimäisessä alussaan pohjavirtoja, heikkoja ja arvottomia. Kristinuskon alhainen alkuperä ja hämärä kehitys ensimäisinä vuosisatoina on mainio esimerkki. Kuinka vaarallinen tämä halveksittu pohjavirta oli Rooman valtakunnan oleville oloille, ei johtunut valtion päämiesten mieleenkään, ennenkuin uusi uskonto oli kasvanut niin voimakkaaksi, ettei sitä voitu enää musertaa. Myöhemmin kun kristinusko alkoi kuulua osana yleiseen järjestykseen, vallotti se koko valtakunnan. Tieteen alalla voidaan löytää toinen esimerkki pohjavirrasta, jos katsellaan kehitysopin varhaisempia taisteluita ja sen lopullista voittoa. Ensin se tykkänään tuomittiin ja vasta kun sen kannattajat olivat kasvaneet lukuisuudeltaan ja vakaumuksensa voimalta, alkoivat ihmiset vastahakoisesti tunnustaa kehityksen kaikkialle ulottuvaa vaikutusta. Ne jotka ennen huusivat kehitysaatetta vastaan, pitäen sitä kristinuskon vihollisena, opettivat sitä myöhemmin saarnatuoleista suurimpana totuutena. Jonkun pohjavirtauksen kasvun tarina onkin todella kertomus totuudesta, joka on taistelemalla raivannut itselleen voiton ja tunnustuksen.

Mrs. Besant on jossakin sanonut, että kun joku totuus esitetään maailmalle, on sen kuljettava neljän asteen kautta, olkoon se kuinka suuri ja tärkeä tahansa, ennenkuin ihmis-

kunta tunnustaa sen todeksi. Niinkauankuin joku totuus tai liike on hämäränä pohjavirtauksena, saa se osakseen ainoastaan vaitiolon, kansojen johtajat eivät siihen puutu, sanomalehdet eivät siitä puhu. Kuitenkin juuri tämä hämäryys on sille eduksi, koska se saa aikaa vastustamatta läpäistäkseen ihmisten ajatukset. Tämä on äänettömän ylenkatseen aika.

Mutta kun se on kasvanut voimakkaammaksi voittamalla itselleen kannattajia, lähenee se pintakerrosta, ja nyt siihen yhdistyy iva. Me nauramme makeasti sen mielettömyydelle ja huomautamme toisillemme, että maailma näkyy tulevan hullummaksi päivä päivältä. Tällä tavalla „tervejärkiset" ihmiset nauroivat Galilein väitteelle, Franklinin sähkökujeille, Darvinin apinoille ja niiden ihmisten hulluudelle, jotka ensimäisinä yrittivät lentää. Tämä on se purevan ivan kausi, johon me kaikki olemme syypäät, sillä tänä päivänä me nauramme sellaisille väitteille, joita seuraava sukupolvi pitää tärkeinä totuuksina.

Kun pohjavirtaus alkaa murtautua ylös pinnalle ja me useammin saamme siitä lukea sanomalehdissä ja kirjallisuudessa, tummenevat ivan liehuvat hattarat ja muuttuvat vastustuksen mustaksi myrskypilveksi. Meitä harmittaa, että tuollaista lorua saattaa uskoa kukaan, joka ei ole äärimmäisen hullu. Me painavasti vakuutamme, että tuo typeryys on kerrassaan pois pyyhittävä. Nuo opit perustuksiltaan horjuttavat itse uskontoa, turmelevat yhteiskunnan ja vahingoittavat lapsiamme. Tällä kolmannella suoranaisen vastustuksen asteella me kirjotamme lehtiin taisteluartikkeleita, iskemme nyrkkiä pöytään kiihkeissä keskusteluissa ja tunnemme olevamme erittäin armollisia ja hienotunteisia, jos

pidämme kielemme edes jotenkin aisoissa. „Nurinkurinen“ on meidän suosituin laatusanamme tällä kaudella.

Kuluu vähän aikaa ja me alamme tottua noiden uusien aatteiden läsnäoloon. Niissä piilevä totuus, vaikka se on meille outo, alkaa vastustamattomasti tehota, ja ennenkuin huomaammekaan, on se tullut meidän ja naapuriemme omaksi – pohjavirta on tullut kuulumaan olemassaolevaan järjestykseen. Kun tämä viimeinen aste, tunnustuksen aste, on saavutettu, niin kaikki, jotka siitä hyväksyvästi puhuvat, tekevät sen sillä ilmeellä, että „mehän olemme aina tienneet sen todeksi.“ Sellainen on näet inhimillisen kehityksen komedia: sitä ei johda logiikka eikä himmentymätön käsityskyky, niinkuin halusta tahtoisi uskoa, vaan ennemminkin ennakkoluulo ja harkitsematon tunne. Totisesti jumalien täytyy joskus hymyillä, kun he katselevat, miten hartaasti me palvelemme tunnettua erhetystä ja halveksimme tuntematonta totuutta.

Tarpeeksi on jo sanottu, jotta voimme koota ajatuksemme ja määritellä pohjavirtausten perusaatteen. *Kuluvan sukupolven ajatusten ja kaipausten pohjavirrat tulevat seuraavan sukupolven tunnustetuiksi ihanteiksi ja toteutetuiksi saavutuksiksi.* Tästä yksinkertaisesta perusaatteesta nähdään, että tulevaisuutta voidaan menestyksellä arvata edeltäpäin, jos vaan kykenemme erottamaan nykyhetken pohjavirtaukset. Sitä paremmin siis kykenemme tulevaisuutta lukemaan, mikäli kykenemme näkemään alle nykyisen sivistyksen pinnan. Mutta turha vaiva on yrittääkään, jos johtopäätöksemme perustuvat vallitsevan järjestyksen suuntaviivoihin, sillä juuri näiden suuntien voimakkuus ja julkisuus osottaa, että ne jo miltei ovat täyttäneet aktivisen tehtävänsä sivistyksessä. Niiden asema tulevaisuudessa tulee olemaan passivinen, ne

tulevat olemaan sitä kangasta, jolle taiteilija levittää värinsä. Nykyisen sivistyksemme kudelma voidaan kyllä huomata myöskin tulevina vuosina samoinkuin tauluissa voidaan erottaa kangas, jolle se on maalattu, mutta jos tahdomme tietää jotakin Mestaritaiteilijan tulevasta piirroksesta, on epäilemättä tärkeämpää tutkia värien yhdistelytyötä kuin kankaan pohjakudelmaa.

Kun tutkitaan materialismin syntyä, joka nyt niin hallitsee ajatusmaailmaa, näkyy siinäkin sattuva kuva pohjavirtojen vaikutuksesta. Vuosisata sitten sivistys oli pinnaltaan kyllästetty oikeaoppisen kristinuskon hengellä ja opetuksilla. Kaikki ihmiset, joilla oli julkista arvoa, kävivät jumalanpalveluksessa ja tunnustivat kirkonopit. Sitä, joka uskalsi hyväksyttyjen uskonnollisten näkökohtien suhteen olla eri mieltä, pidettiin pakanana — pelottava nimi siihen aikaan — ja häntä kohdeltiin töykeällä ylenkatseella. Useimmat senaikuiset tiedemiehet olivat kirkon miehiä ja he julkisissa lausunnoissaan ja kirjotuksissaan hyväksyivät sen ahtaan kristillisen opin, että maailma ja kaikki luontokappaleet ovat kerta kaikkiaan tyhjästä luodut Jumalan sanan voimalla. Siellä täällä kyllä joku vapaa-ajattelija uskalsi tutkistella tämän kannan pätevyyttä ja tieteellistä todenperäisyyttä, mutta hänen vallankumouksellisia aatteitaan eivät tiedemiehetkään julkisuudessa hyväksyneet, saatikka sitten muut, ja hän joutui yleisen tuomion uhriksi. Yleisen mielipiteen pelko on tehokas sulku liian nopean kehityksen estämiseksi.

Jos huolellinen tarkastaja olis yrittänyt sata vuotta sitten määritellä sitä tulevaisuutta, joka tulisi vallitsemaan muutamia sukupolvia myöhemmin, niin ei ole vähintäkään epäilystä siitä, että hän olisi ennustanut kristinuskon voittavan

puolelleen koko maailman. Sillä kaiken näön mukaan kristinusko, *niinkuin sitä silloin opetettiin,* oli kasvamassa ja oli ainoastaan ajan kysymys, milloin se oli tuleva kaikkivaltiaaksi. Nyt kun katselemme taaksepäin näiden viimeisten vuosisatojen näköalaa, tiedämme, ettei mitään tällaista tapahtunut. Päinvastoin kristinusko sai ankaran vastasysäyksen, kun siihen menestyksellä hyökkäsi materialistinen tiede, joka viimein voitti puolelleen yleisönkin suostumuksen.

Tärkeä kohta meille on tarkastaa, josko tätä sivistyksen suuntaa olisi voitu aavistaa sata vuotta sitten, jos silloin olisi ymmärretty pohjavirtausten perusaatetta. Todella me olemme senjälkeen muistelmateoksista ja muista asiakirjoista saaneet selville, että vaikka edistyneimmät ajattelijat sata vuotta sitten ulkonaisesti mukautuivat vallitsevan järjestyksen sääntöihin, niin he kuitenkin kaikkein sisimmissä älyllisissä piireissään ja seuroissaan rohkenivat epäillä paljon sellaista, jota saarnatuolista opetettiin, ja toisinaan kun tuli joku erikoinen aihe, ottivat kysymyksen alaiseksi koko uskontorakennuksen pätevyyden. Pinnalta katsoen oli silloinen sivistys lohdullisen uskonnollinen, mutta alla, pohjavirtojen salaisissa uomissa, kulki syvällinen epäilys ja materialismi. Tämä epätasainen ajatustila jatkui ja muutamissa vuosikymmenissä tuli niin jännitetyksi, että se puhkesi. Lopulta kun Darvin esitti teoriansa lajien synnystä, murtuivat patoutuneet pohjavirrat läpi sivistyksen kuoren yhtenä ryöppynä ja muutamissa vuosissa mullistivat kaikkien ajattelevien ihmisten käsitykset. Huolimatta niistä kauhun ja inhon, vihan ja katkeruuden tunteista, joita kehitysoppi ensinnä synnytti, me nyt, sittenkun tiede ja uskonto ovat tehneet molemminpuolisia myönnytyksiä, käsitämme, että ihmiskunta astui pit-

kän askeleen totuutta kohti, kun se hyväksyi asteettaisen eikä yhtäkkisen luomisen aatteen.

Samoin kuin syvällä piilevät materialismin pohjavirrat 19:nnen vuosisadan alussa olivat enteenä siitä ajatusmaailman mullistuksesta, joka myöhemmin tapahtui, niin nytkin meidän päivinämme pohjavirtojen tutkimus tulee tekemään meille mahdolliseksi tutkia ei ainoastaan parhaillaan tapahtuvan valtiollisen ja yhteiskunnallisen järkytyksen luonnetta, vaan myöskin vähäsen tajuta, missä hengessä tulevat sukupolvet tulevat elämään ja mitä ne tulevat aikaansaamaan. Mutta me emme pääse puhkomaan aukkoja noille salaisille lähteille, jos käännymme yliopistoihin, tieteellisiin laboratorioihin ja puoluekanslioihin tietoja saamaan. Pohjavirrat eivät löydy meidän tunnetuissa oppiahjoissamme. Meidän on niitä etsittävä kansan unelmista ja kaipauksista ja oman tajuntamme salaisista kätköistä.

III.

POHJAVIRTOJEN HERUUTTAMINEN.

Mikä pohjavirtojen ristiverkko onkaan sivistyksen alla! Kaikkein aavistuskykyisinkin tutkija hämmentyy toisinaan koettaessaan seurata noita toisiinsa kutoutuvia tiehyeitä. Muutamat niistä ajatuksista ja uskoista, jotka pohjavirtoina kulkevat, tuntuvat meistä tutuilta, koska ne ovat tutuilla lauseilla ilmaistut, muutamat ovat puetut omituiseen vaikka vielä hyväksyttävään sanamuotoon, mutta monet ovat niin eriskummaisia ja meille länsimaalaisille vieraita, että tuntuu siltä kuin itämainen maailma tunkeutuisi meidän keskellemme ja itämaisia sieluja todella syntyisi uudestaan länsimaalaisiin ruumiisiin.

Aivan niinkuin muinaisessa Atenassa ja Roomassa Iriksen ja Therapiksen ja vielä kaukaisemman idän kultit eli uskontomuodot sekottuivat valtion mysterioihin, vaikkei niitä aivan suopein silmin katseltu, samaten monet meidän nykyisistä pohjavirroistamme ovat puhtaasti itämaalaisia väriltään ja sanamuodoltaan. Lienee joillekin yllättävää kuulla, että buddhalaisia temppeleitä tavataan Yhdysvalloissa ja että länsimaalaisten buddhalaisten eli buddhauskon kannattajien luku on täällä hämmästyttävän suuri, katsoen siihen että tämä on

kristillinen maa.[1] Monet vaikutusvaltaiset aikakauslehdet avoimesti kannattavat Gootaman opetuksia ja yksi kaikkein laajimmin luettuja ja rakastettuja runoteoksia on „Aasian valo," joka sisältää Buddhan elämäntarinan. Ehkä tämä kirja on niin suosittu sentähden, että buddhalaisetkin sanovat sen täydellisemmin kuin kaikkien länsimaalaisten orientalistien teosten yhteensä ilmaisevan Hyvän lain uskonnon todellista sisäistä henkeä ja näkökantaa.

Yhdysvalloissa ei myöskään voi jättää mainitsematta Vedaantan seuraajia. Vedaanta on yksi hindulaisen viisausopin kuudesta järjestelmästä. Sen teki ensin tunnetuksi Svaami Vivekananda historiallisessa maailmanuskontojen kongressissä, joka pidettiin Chicagossa v. 1893, ja sen jälkeen tämä intialainen ajatussuunta on huomattavasti vaikuttanut länsimaiseen ajatteluun. Omituista kyllä, herättivät tuossa kongressissa itämaisten uskontojen kaunopuheiset edustajat niin odottamatonta innostusta läsnäolijoissa, että kristilliset kirkot siitä pelästyneinä ovat äänettömyyteen vaientaneet kaikki myöhäisemmät yritykset samanlaisten kokousten pitämiseen.

Emerson oli yhtenä lähteenä, josta joukko pohjavirtauksia sai alkunsa, ja lienee mieltäkiinnittävää kuulla, että monet hänen herättävistä ajatuksistaan olivat synnyltään itämaalaisia. On sanottu, että „Emersonin ajattelu oli ainoastaan itämainen viisausoppi seuloutuneena länsimaalaisen järjen läpi." Emersonin kuoltua löydettiin hänen kirjojensa joukosta hyvin kulunut kappale Bhagavad Giitaa, „Herran laulua," joka on hindulaiseen eepokseen sisältyvä henkinen

[1] Tekijä puhuu tässä Amerikasta. — Suom.

näytelmä ja sisältää verrattomimpia filosofisia ja uskonnollisia aarteita, mitä löytyy koko maailman kirjallisuudessa.[1]

Myöskin Sufismi, taistelevan ja dogmatisen Muhammedin uskonnon esoterinen puoli, on kietonut lumouksensa moniin sydämiin Omarin, teltan tekijän säkeiden kautta.[2] Tuossa kirjassa paljastuu rypäleen ja viinin, rakkauden ja ruusujen, kevään ja kuoleman vertauskuvien takaa välähdyksiä sufilaisesta mystiikasta runolliseen kaihomielisyyteen puettuna. Kun me käsitämme, että Sufin viini merkitsee „tietoa Jumalasta", voimme lukea syvemmän merkityksen kuin ensi näkemältä tuntui tällaisista säkeistä:

Nyt viiniruukun äärellä on rukouspaikkamme
Ja siellä tosi miehuutta me juomme itsellemme,
Ja elelemme teltoissa, voittaen takaisin
Sen ajan, minkä moskeoissa tuhlasimme.

Kun malja käessä nautin täysin siemauksin,
Ja tietämättömänä hurmioihin vaivuin,
Niin mitkä ihmeet sillä aikaa syntyi?
Mielestä palavasta laulut vuotaa.

Ehkä kaikkein tavattomin itämainen ilmiö on eräs auringonpalveluksen muoto, joka on esiintynyt ikäänkuin prisma-

---

[1] Suomenkin kielelle käännettynä. Hinta 1 mk. Teosofinen kirjakauppa ja kustannusliike. — Suom.

[2] Suunnatonta huomiota herättivät englantilaisessa maailmassa Omar Khayyamin runot, kun ne ensimäisen ilmestyivät Fitzgeraldin kääntäminä useita vuosikymmeniä sitten. Vielä nytkin tuota teosta pidetään englantilaisen kirjallisuuden mestariteoksena. Kääntäjä oli kuitenkin tämän jokseenkin vapaasti alkukielestä kääntänyt ja myöhemmin ilmestyi Whinfieldin tarkempi käännös Saksan, Englannin y. m. kielillä. — Suom.

tinen värin välkehdys keskelle inhimillisten harrastusten vuolasta virtaa.[1] Kuinka vähän me ymmärrämmekään, mitä ihmeellisiä ajatuksia ja kaipauksia on niillä ihmisillä, joiden ohi me kuljemme tai jotka istuvat vieressämme raitiovaunussa. Vähäsen siitä aavistamme vasta kun tulemme suoranaiseen kosketukseen jonkun tällaisen kummallisen uskonnollisen ihanteellisuuden ilmauksen kanssa, joka muutamille ihmisille on antanut elämän.

Beha Ullahin, kuuluisan Akkan vangin, ja hänen yhtä tunnetun poikansa, Abdul-Beha Abbasin kirjasia kokoontuvat ihmiset lukemaan miltei joka kaupungissa. Beha Ullahia pitävät hänen hartaat seuraajansa ei vähempänä kuin ruumistuneena Jumalan Poikana ja hänen sanoillaan on sama auktoriteetti kuin ilmotetulla uskonnolla. Behalaiset opettavat ja elävät mystillistä uskontoa, joka on täynnä rakkautta, suvaitsevaisuutta ja armeliaisuutta, ja heidän toiveensa ovat kauniisti ilmaistuja Beha Ullahin sanoissa:

„Että kaikki kansat tulisivat yhdeksi uskossa ja kaikki ihmiset veljiksi; että myötätunnon ja yhteyden siteet ihmisten sielujen välillä vahvistuisivat; että uskontojen erilaisuus lakkaisi ja rotujen rajat tulisivat tyhjiksi."

Tämän persialaisen liikkeen kasvaminen Amerikan Yhdysvalloissa tukee sitä väitettä, että me emme niin paljon kaipaa *uusia* totuuksia esittävää uskontoa vaan vanhojen totuuksien tuoretta esitystä. Sanat ja lauseparret, joissa kerran paloi sisäinen tuli, kiteytyvät muutamien vuosisatojen kuluttua, ja ovat silloin voimattomia innostusta herättämään. Mutta jos nuo vanhoissa lauseparsissa ilmaistut totuudet vain voisivat ruumistua uuteen sanamuotoon, ne heti voittaisivat

[1] Tarkottaa nähtävästi t:ri Zar Adusht Hanishin Masdasnanliikettä. — Suom.

elonvoimaa ja viehätystä. Ehkä tämä onkin yksi syy, miksi historiallinen kristinusko on niin lakastunut, — sen lauseparret ovat pitkän käytön vuoksi niin kuluneet ja muuttuneet tavanomaisiksi, etteivät ne enää saata pohjimmiltaan koskettaa tunneluontoamme.

Kaikista itämaisista opeista ei mikään ole nopeammin eikä laajemmalta levinnyt kuin jälleensyntyminen ja sen rinnakkaisaate, karma, joita monet pitävät kohtalon ongelman ainoana tyydyttävänä ratkaisuna. Näitä toisiinsa läheisesti kietoutuneita filosofisia käsityksiä ovat kauan aikaa ei ainoastaan miljoonat ihmiset itämailla vaan myös monet tuhannet Europassa ja Amerikassa pitäneet elämän ja kohtalon todellisina osviittoina ja viimeaikoina ne ovat löytäneet tiensä aikakauskirjoihin ja jokapäiväisiin sanomalehtiin. Ne antavat selityksen syntyperän, ympäristön, luonteen ja kykyjen erilaisuuteen ja siksi jälleensyntyminen ja karma ovat länsimaillakin tulleet yleisiksi oman sisäisen järkevyytensä nojalla, ja monet liikkeet ovat omaksuneet ne pääopeikseen. Lähdettyään alkuaan intialaisesta ajatusmaailmasta, ovat ne paljonkin menettäneet itämaista sävyään ja muotoaan, kun ne näin kauttaaltaan ovat sulautuneet länsimaiseen luonteenlaatuun.

On muita pohjavirtoja, jotka ovat vain välillisesti saaneet lähtökohtansa itämailta. Useimmat näistä voidaan ryhmittää tuon jokseenkin epämääräisen nimityksen „uuden ajatuksen" alaan. Uusi Ajatus (New Thought) on miltei yhtä vaikeasti määriteltävissä kuin sosialismi, koska sitä on niin eri tavoilla tulkittu. Senpä vuoksi onkin satoja järjestöjä ympäri maata, jotka sitä edustavat. Useimmissa niistä pannaan paljon huomiota sielunvoimilla parantamiseen ja

kaikissa vedetään järjen ja hengen hienoja voimia ohjaamaan ja soinnuttamaan näkyväisen maailman oloja. Ihmisen tajuntaa pidetään osasena kaikkiläpäisevästä Jumal-tajunnasta ja sentähden kun me käskemme, henkeen vedoten, niin ulkonainen hengen luoma maailma tottelee meidän tahtoamme. Uutta Ajatusta voidaan määritellä *hyötyä tavottavaksi mystiikaksi,* jossa, se tunnustakaamme, usein on selviä itsekkyyden jälkiä, sillä liiankin usein näitä korkeampia voimia tarkotusperäisesti käytetään personallisten tulosten saavuttamiseksi. Yleensä puhuen Uusi Ajatus pyrkii vakuutuksillaan, vaatimuksillaan ja nostattamillaan ajatuksilla hallitsemaan kohtaloa ja sen avulla saavuttamaan kaikkea, mitä sen harrastaja haluaa, — terveyttä, rikkautta ja onnea.[1]

Äskeisinä vuosina on syntynyt joukko liikkeitä ja viisausoppeja, jotka ovat opetuksiltaan ja suunnaltaan itämaisia, vaikka ne ovat itsenäisesti syntyneet länsimailla. Ehkä parhain esimerkki tätä lajia on Kristillinen Tiede *(Christian Science).* Siinä käytetyt lauseparret ovat kristillisiä ja järkeilytapa — mikäli sitä on — on länsimaalaista, mutta kun painostetaan Jumaljärjen ainoata todellisuutta, aineen täydellistä harhanomaisuutta ja että kaikki fyysilliset muodot ovat kuolevaisen järjen ulospäin heijastuneita kuvia, niin kuulostaa tämä paljon lähemmältä vedaantalaista filosofiaa kuin historiallista kristinuskoa.

---

[1] Useita Uuden Ajatuksen kirjoja on suomenkielellekin käännetty, esim. Orison Swett Mardenin „Voima, terveys ja varallisuus" y. m. (Holmin kustannuksella, Helsinki), R. W. Trinen „Luonteen kasvatus" (useammilla kustantajilla), Atkinsonin „Ajatusten laki" (Teosofinen Kustannusliike). — Suom.

Mutta emme ole vielä maininneet niitä pohjavirtoja, jotka ovat kaikkein omituisimpia ja haavemaisimpia tavallisen maailman mittapuun mukaan. Ne ovat nuo salaiset veljeskunnat ja seurat – me emme nyt varsinaisesti tarkota vapaamuurariutta – jotka väittävät olevansa erityisten ilmotusten valittuja kanavia ja syvien, salaperäisten oppien talletuspaikkoja, jotka muka sukupolvesta sukupolveen ovat ikimuinaisista ajoista saakka talletettuja. Muutamat väittävät omaavansa suoranaisia perintätietoja, saatuja Atlantiksen mestaritietäjiltä, Kaldean astrologeilta, Egyptin hermetiseltä veljeskunnalta, Judean essealaisilta, Kreikan ja Rooman mysteriopapeilta, keskiaikaisen Europan rosenkreutsiläisiltä, Perun Incoilta, Intian joogeilta ja vieläpä väittävät näistä polveutuvansa. Mitä vanhemmaksi opetusten alkulähdettä väitetään, sitä houkuttelevampia ne ovat, ja kun ne ilmotetaan ainoastaan vaitiolon lupauksella, joka valalla vahvistetaan, on niiden viehätys vastustamaton. Oppilas on ehdottomasti vakuutettu siitä, että Isiksen huntu on hänen silmiltään kohotettu ja että hänet on kuletettu verrattoman viisauden pyhäkköön, minne harvojen on sallittu jalallaan astua. Ylhäisimmän tiedon rauhallisilta huipuilta hän katselee maailman kirjavaa sekasortoa ja hänen päivänsä kuluvat mietiskelemällä muinaisten viisaitten salaisuuksia ja ihmeitä. Ne menot ja seremoniat, joita joskus käytetään, koristeelliset puvut ja suloinen suitsutus, symbolit ja voimasauvat, planettojen ja muiden jumalallisten ja demonillisten valtojen avuksi loihtiminen – kaikki tuo saattaa meidät ymmärtämään, että ihmiset ovat jokseenkin samanlaisia, elivätpä millä aikakaudella hyvänsä.

Spiritismi on yksi hyvin tärkeä pohjavirta. Monet sitä halveksivat, toiset tuomitsevat, muutamat pelkäävät, mutta

kieltämättä se on tehnyt hyvää todistamalla tajunnan jatkumisen kuoleman jälkeen, vaikka me voimme valittaa, että monia tutkimuksia tehdessä on laiminlyöty tieteellistä tarkkuutta ja huolellisuutta. Epäilemättä siihen liikkeeseen on hiipinyt petollisuutta – älykkäät spiritistit ovat ensimäisinä valmiit tämän tunnustamaan ja siitä valittamaan – mutta nuo valhetemput eivät tee tyhjäksi todellisia ilmiöitä.

Pohjavirtoja tavataan myös tieteessä. Vaikutusvaltaisen Psyykillisen Tutkimusseuran historia on mainio esimerkki pohjavirran synnystä ja kehityksestä. Ensinnä tuo seura oli hämärä ja huomaamaton, vaikka sen perustivat etevät henkilöt, mutta vuodesta 1882, jolloin se perustettiin, se on vähitellen saavuttanut yhä suuremman arvon ja vallan, ja tätä nykyä sen jäseniin kuuluu kaikkein huomattavimpia henkilöitä Europassa ja Amerikassa. Sitä eivät oikeaoppiset tiedemiehet ihan vieläkään tunnusta, vaikka sillä jo on tuntuva vaikutus yleiseen mielipiteeseen, ja suureksi osaksi maierialismin häviö johtuu psyykillisen tieteen havaintojen vakuuttavaisuudesta. Muut tiedemiehet ovat täydentäneet näitä yliaistillisia havaintoja tutkimalla hypnotismia, suggestioni-ilmiöitä, moninkertaisia personallisuuksia, hysterian syitä ja poistamista, alitajunnan toimintaa ja vaikutusta, ja vaikka heidän johtopäätöksensä tällä epänormalisen psykologian alalla kaikkialla yhä enemmän saavat nykyaikaisen ajattelevan maailman hyväksymisen puolelleen, ovat nämä tutkimukset suureksi osaksi pohjavirtojen laatuisia. Vieläpä ne uudet käsitykset aineesta, jotka perustuvat elektronin keksintöön ja joita tukee avaruuden eetterin hypoteesi, eivät ole vielä tiedemiesten enemmistön tunnustamia. Kuitenkin ne jo antavat uskonnon puolelle tukea, varsinkin kun niitä

esittävät sellaiset etevät tiedemiehet ja kirjailijat kuin Sir Oliver Lodge.[1]

Kaunokirjallisuus, tuo aikakauden ajattelun ja tunteen herkkä lämpömittari, ilmaisee jo selvästi lukuisten pohjavirtojen olemassaolon. On vaikeata meidän päivinämme löytää sellaista novellia, jossa ei esiintyisi mitään jälkiä unista tai näyistä, telepatiasta, haamuista tai kummituksista, henkisestä parantamisesta, ajatuksen siirrosta, luonteiden hienosta magnetismista, maailman salatun puolen vaikutuksesta, muuttuvista yhteiskunnallisista ihanteista, järjen tilille vetämisestä, uusista mysterioista. Ennen julkaisijat kokonaan hylkäsivät uskonnollisia kysymyksiä käsittelevät novellit, mutta nyt ne yhtäkkiä ovat tulleet kansanomaisiksi.[2] Myöskin näytelmätaide on joutunut tartunnan uhriksi ja erittäin menestyksellisiä ovat olleet näytelmät, jotka ovat esittäneet muutamia ajattelun ja uskon pohjavirtauksia.[3]

---

[1] Oliver Lodge, joka on kahdesti saanut Nobel palkinnon, toisen kerran fysikan, toisen kerran kemian alalla, on kirjottanut useita eteviä teoksia, kuten *Man and the Universe, Life and Matter* y. m., joissa hän jalolla ja ylevällä tavalla näyttää materialistisen maailmankatsomuksen tieteellisen pätemättömyyden ja henkisen maailmanperustan todellisuuteen. Hän on myös monta vuotta tutkinut todistuksia elämän jatkumisesta kuoleman jälkeen ja ilmotti julkisesti muutamia vuosia sitten tulleensa tieteellisillä perusteilla täydellisesti vakuutetuksi tajunnan jatkumisesta. — Suom.

[2] Ihan viime aikoina on Suomessakin tämä kehitys tapahtunut. — Suom.

[3] Tekijä luettelee tässä puolen tusinaa näytelmiä, jotka Amerikassa ovat saavuttaneet suurta suosiota, mutta joista samasta syystä ei anneta julkisuuteen jäljennöksiä. Milloin niitä on Suomesta kysytty, on annettu kieltävä vastaus. — Suom.

Kristinusko itse on läpikäymässä huomattavan mutta vielä melkein salatun muutoksen. Hiljattain se vielä oli miltei kangistunut kaavoihinsa, mutta nyt sen on mystillinen ajattelu ihmeellisellä tavalla hapattanut. Pinnalta nähden se ei näy niin paljon siitä, mitä opetetaan, kuin siitä, mitä *ei* opeteta – painokohta on tykkänään siirtynyt.

Vanhan ankaran jumaluusopin aikana pantiin paljon painoa kristinuskon ehdottomaan yksinoikeuteen, opetettiin, että on mahdotonta välttää kadotusta muulla kuin yhdellä ainoalla tavalla, että vihastuvan Jumalan ankara tuomio on odottamassa, kuvattiin tämän elämän arvottomuutta ja tulevaisen elämän ihanuutta – nim. pelastuneille! Perkele oli mukana kaikessa, mikä tuotti maallista onnea, ja miltei ainoa keino, millä sielu voi välttää hänen petolliset ansansa, oli määrättyjen sääntöjen huolellinen noudattaminen, yhtyminen kirkonmenoihin ja jumaluusopillisten määritelmien ehdoton tunnustaminen. Yleinen mielipide kannatti tätä tulkintaa ja kristinusko oli voimakas, koska yksin sen kautta pelastus oli mahdollinen.

Senjälkeen on tapahtunut tieteen ihmeellinen kasvu, raamatunkritiikki on havaintonsa esittänyt ja muiden uskontojen myötätuntoinen tutkimus on moninverroin laajentunut tietoamme ihmiskunnasta. Tämän kaiken nojalla me nykyään katselemme kristinuskoa toisilla silmillä. On jouduttu huomattavasti syrjään jumaluusopista, sillä nyt aletaan etsiä evankeliumein ja Mestarin *henkeä* ja raivataan tie niiden kuvittelujen välistä, joita keskiajan hurskaat ajattelijat asettivat kallioiksi keskelle uskonnon valta-uomaa.

Me uskallamme nyt ottaa itsellemme oikeuden *omalla tavallamme* tulkita Jeesuksen ja hänen opetuslastensa henkisiä kokemuksia, aivan samoin kuin varhaiset kristityt sai-

vat esittää oman tulkintansa, ja tuloksena ei ole mikään dogmatinen jumaluusoppi vaan henkinen mystiikka. Oikeaoppinen kristinusko on kuitenkin vielä perintätiedon ja varhaisimpien tulkintojen varassa ja sentähden nämä uudet selitykset olivat pakotetut esiintymään pohjavirtoina – ja niitäpä onkin monia. Miltei kaikki painostavat sitä voimaa, mikä saavutetaan, kun oikein ymmärretään ihmisen henkeä, „Kristusta sisällämme“, miltei kaikki kunnioittavat ja koettavat lähestyä sitä Jumalaa, joka alinomaisena Läsnäolona on kaikkialla ja kaikessa, eikä sellaista Jumalaa, joka ihmisen kuvan jälkeen muodostettuna asuu kaukana avaruudessa. Että me voimme tuntea Jumalan suoranaisesti ilman välittäjää, johtuu luonnollisena seurauksena näistä kahdesta mystillisestä käsityksestä.

On muitakin merkkejä kristillisistä pohjavirroista. Suurempi iloisuus on tullut uskonnolliseen elämään ja me alamme tuntea, ettei koskaan ole väärin olla onnellinen – ei edes sunnuntaina, joka aikoinaan oli ikävän juhlallinen jumalanpalveluspäivä – sillä Jumala, joka on autuus, voidaan tuntea joka päivä ja joka hetki kukkien ja puiden ihanuudessa, meren pauhinassa ja vuorten äänettömyydessä, eläinten leikissä ja lasten naurussa, rakastajien suutelossa ja vanhempien uhrautumisessa, niin, vieläpä keskellä ihmiskunnan kamppailuja, sen voittoja ja sen tappioita. „Hänessä me elämme ja liikumme ja olemme“ on alituisena ajatuksena niillä, jotka ovat uuden kristillisyyden apostoleita.

Yhteiskunnalliset pohjavirrat ovat yhtä lukuisat ja tärkeät. Niitä elähyttää käytännöllisen veljeyden henki ja ne virtaavat kaikkialla, yllyttäen ihmisiä uneksimaan kulta-ajasta eli sellaisesta aikakaudesta, jolloin vähäisen taivaallista iloa

voisi asua maan päällä. Epäitsekkäinä, veljellisinä, ihanteellisina, yhteistoimintaan kehottavina, palvelevina ja kohottavina ne muodostavat taajan verkon yhteiskunnan pintakuoren alla. Kummallista kyllä, keskellä kaikkein kiihkeintä voitonpyyntöä, mitä maailmassa koskaan on nähty, leviää ihana veljeyden henki, joka milloin ilmenee sosiaalisina harrastuksina ihmiskunnan uudestisynnyttämiseksi, milloin valtiollisina järjestöinä, jotka tahtovat hävittää vanhan ja luoda uuden yhteiskuntarakenteen. Viimemainituista on *sosialismi* parhaiten tunnettu. Sitä tutkivat, puolustavat ja miltei uskontona palvelevat miljoonat ihmiset, samalla kun toiset miljoonat sitä halveksivat, ivaavat ja epäilevät. Se on yksi kaikkein voimakkaimpia yhteiskunnallisia pohjavirtoja ja se on otettava huomioon kaikissa yrityksissä tulevaisuuden suunnittelemiseen.

On vielä yksi voimakas pohjavirta, teosofia, jonka olemme pidättäneet viimeiseksi. On vaikeata luokittaa teosofiaa joko itämaiseksi tai länsimaiseksi, sillä nykyaikaisessa muodossaan se on yhtä paljon kummankin luontoinen. Sitäpaitsi se edustaa tieteen tarkkuutta ja metoodia, uskonnon idealismia ja henkisyyttä, filosofian järkevyyttä ja logiikkaa ja on todella ainoa laatuaan ajatusmaailmassa. Teosofian opit ovat kuitenkin vielä useimmille ihmisille tuntemattomat, monet niitä vääristyneiden kuulopuheiden nojalla arvostelevat harhaan ja ainoastaan harvat niitä puhtaassa muodossaan tutkivat, mutta kuitenkin teosofia on verrattomalla tavalla vaikuttanut uudenaikaisen ajattelun kohottamiseen. Niin yleisesti ovat muutamat teosofiset näkökannat tulleet hyväksytyiksi ja niin täydellisesti ovat muutamat aivan erikoisesti teosofiset aatteet kyllästyttäneet kaikki ajatuspiirit, että teosofiaa liiottelematta voidaan kutsua „perus-pohjavirraksi“.

Vaikka ne seurat, jotka kutsuvat itseään „teosofisiksi“, ovat jäsenluvultaan vähäpätöisiä, verrattuina suuriin veljeysliittoihin ja uskonnollisiin tai tieteellisiin järjestöihin, mitkä ovat olemassa, niin kuitenkin itse opetukset niinkuin ruusunesteen lemu ovat levinneet laajalle alalle ja herättäneet miljoonien mielet uusiin uskoihin, ihanteisiin ja toiveisiin. On kyllä länsimailla muita liikkeitä, joiden vaikutus näyttää suuremmalta, mutta ne ovat paikallisia ja rajottuvat joko määrättyihin kansoihin tai uskontoihin. Teosofia sitävastoin on tunkeutunut kaikkialle ja on yhtä hyvin tunnettu Intiassa kuin Uudessa Seelannissa, Europassa niinkuin Amerikassa, ja sen kannattajiin kuuluu sekä kristityitä että hindulaisia, buddhalaisia ja zoroasterilaisia. Ei mikään liike voi sivuuttaa kansallisten tai uskonnollisten ennakkoluulojen korkeita raja-aitoja ja tulla maailmanvoimaksi, jollei se sisällä niin suuria totuuksia, että ne vetoovat kaikkiin. Vähempivoimaiset totuudet tulevat vastaan väitetyiksi ja kulussaan pysähdetyiksi.

IV.

VÄLTTÄMÄTÖN UUDESTISYNTYMINEN.

(Renessanssi.)

Sivistyksemme alla kulkevien pohjavirtojen luonne, niiden yleisyys ja huomattava eloisuus osottavat epäämättömästi, että me lähestymme käytännöllisen henkisyyden uudestisyntymää, uskonnollista heräymystä, joka on suurempi kuin mikään historian tuntema. Ei ainoastaan tämä käy selvästi ilmi itse pohjavirtojen luonteesta vaan myöskin tällainen heräymys on käynyt välttämättömäksi nykyisen maailmansodan vuoksi, sillä kummallista kyllä sota tavattomasti synnyttää uskonnollisen lohdutuksen kaipuuta.

Aivan niinkuin 19:nnen vuosisadan aikana toinen materialistisen ajattelun laine toisensa jälkeen nousi syvyydestä ja valautui yli koko sivistysmaailman, samaten voimme ennen pitkää odottaa esille tulevan lukemattomia pohjavirtoja, jotka ilmaisevat kiihkeätä uskonnollista pyrkimystä, ja että sen jälkeen vallassa oleva järjestys tulee laadultaan ja ihanteiltaan nopeasti muuttumaan. Näiden nyt salattujen virtojen täytyy aikanaan tulla vallitseviksi yhteiskunnassa, koska liikkeelle pantua totuutta ei mikään voi kulussaan pysäyttää. Se tulee saamaan sijansa kansojen hyväksyttyjen ihanteiden joukossa yhtä varmasti kuin öljypisara, joka on läpi muta-

kerrosten kulkeutunut lammen pohjaan asti ja sen puhkaissut, tulee siitä nousemaan ja leviämään yli lammen pinnan.

Ei voi olla epäilystäkään noiden pohjavirtojen ihanteellisesta ja uskonnollisesta luonteesta – tunnusmerkit ovat selvät ja paljon puhuvat. Yleensä voidaan sanoa näistä virtauksista, että:

1. Ne vastustavat voimakkaasti elämän ja luonnon materialistista selitystapaa.

2. Ne todentavat Jumalallisen Voiman ja Järjen olemassaolon, joka läpäisee ja kokonaan muodostaa maailmankaikkeuden.

3. Ne näkevät ihmisessä uinuvan jumalallisuuden ja pitävät elämän yhteyttä pysyväisen veljeyden perustana.

4. Niissä on yhtenä perusaatteena, että ihmiselle on mahdollista olla suoranaisessa henkisessä yhteydessä jumaluuden kanssa.

5. Ne välttävät uskonkappaleita ja dogmeja, teologian määritelmiä ja järjestettyä jumalanpalvelusta mutta painostavat elämän ja mielenlaadun merkitystä.

6. Ne ovat huomattavasti vapaita kansallisista ennakkoluuloista ja uskonnollisista raja-aidoista ja pitävät useimmissa tapauksissa kiinni yleisen veljeyden ihanteesta.

7. Ne edustavat käytännöllistä henkisyyttä, joka ilmenee veljellisessä toisten palvelemisessa, hyvissä teoissa ja ajatuksissa, ja sentähden kiinnittävät enemmän huomiota onnen levittämiseen täällä maan päällä kuin siihen vanhaan ihanteeseen, että olisi koottava personallisia aarteita taivaaseen.

Näissä ominaispiirteissä on kaikki ainekset, mitä tarvitaan todellista uskontoa varten, joka tulee olemaan aavistamattoman laaja alaltaan, uskoltaan hyvin suvaitsevainen, mitä lä-

heisimmin tekemisissä jokapäiväisen elämän kanssa, vahvasti voimaperäinen ja kykenevä herättämään innostusta ja antaumusta, koska sitä elähyttää mystiikka, jota vailla ollen ei mikään uskonto saata elää.

Kun sivistyksen ulkonaiset olot ovat muuttuneet niin, että pohjavirrat pääsevät esille, tuntuu siitä olevan välttämättömänä seurauksena, että niiden vaikutus tulee syvällisesti muuttamaan vallitsevat käsitykset, vanha materialismi ja skeptisismi tulee häviämään uskonnollisen tunteen uuden nousun tieltä. Yhteiskunnallinen levottomuus ja uskonnollinen epävarmuus, jotka ovat niin silmiinpistävät meidän päivinämme, ovat tekijöitä, jotka vain edistävät pohjavirtojen nousemista ylöspäin, ja sentähden ei ole liian optimistisesti sanottu, että maailma todella on astumaisillaan uuteen aikakauteen, jossa on suunnattomat henkiset mahdollisuudet, ja että aivan samoinkuin me nyt katselemme sitä elämänvuodatusta, joka muutti sivistyksen noin neljä vuosisataa sitten, je kutsumme sitä nimellä „taiteen ja opin uudestisyntyminen" (renessanssi), niin tulevat vastaiset sukupolvet katselemaan nykyistä merkillistä vuosisataa ja kutsumaan sitä „uskonnon renessansiksi".

Todellakin on läheinen ja mieltäkiinnittävä suhde 15:nnen ja 20:nnen vuosisadan välillä, ei ainoastaan siinä että ihmiset olivat samalla tavalla materialistiset vaan myöskin siinä, että kumpaakin näistä vuosisadoista voidaan pitää valmistuksen aikakautena.

„Viidestoista vuosisata oli meillä (Englannissa) suurin materialismin aika ja vasta mystikkojen ja käytännöllisempien Lollardien yhtymä pelasti kansakunnalle uskonnon ja oppineisuuden ja teki mahdolliseksi valmistuksen suurta Shakespearen ja Elisabethin aikaa varten. Selvää on, että tämä taistelu materialismia vastaan ja se varmistunut kansallinen käsitys elävästä Jumalasta ja tuon-

puoleisesta elämästä, mikä tästä taistelusta syntyi, teki Englannille mahdolliseksi esiintyä suurena sivistysmahtina seuraavina valtiollisen jännityksen ja ponnistuksen vuosisatoina. Ja tuon käsityksen uudestaan herääminen on meidän päiviemme toivo . . . kauan on Europan yhteiskunnissa kasvanut tunto ja tieto materialistisen elämänkäsityksen pintapuolisuudesta . . . Puhdas materialismi meidän sukupolvessamme on näyttäytynyt voimattomaksi parantamaan yhteiskunnalliset epäkohdat samoin kuin kansainväliset suhteet ja *kauan ennen* tätä sotaa alkoi uusi mystiikan aalto pyyhkäistä yli Europan. Renessanssia seurasi samanlainen liike . . . se oli taiteen protesti materialismia vastaan . . . On äkkiä käynyt yksilöille ja yhteiskunnille selväksi, että elämää ei voi perustaa yksinomaan aineellisiin asioihin. Kaikissa maissa kuuluu itkunääni niiden sydämestä, joita ei aineelliset tavarat voi lohduttaa eikä tyydyttää.«[1]

Otaksuttua uskonnollisen idealismin heräymystä suurten ihmisjoukkojen keskuudessa tulee luultavasti suuresti jouduttamaan suuri maailmansota, sillä historia on pannut merkille, että kun ihmisiltä riistetään ruumiilliset mukavuudet, kun he jäävät kotia ja kontua vaille, kun tappiot ja taudit heitä ahdistavat, kun rakastetut heiltä viedään ja onnettomuus tekee kaiken epävarmaksi, niin he vaistomaisesti kääntyvät uskonnon puoleen aivan niinkuin lapset loukattuina rientävät kätkemään kyyneleiset kasvonsa äidin helmaan. Näin lausuu Morris Jastrow:

„Jokaisen kansan uskonnollisessa elämässä on nousun ja laskun vuorotusta, joka riippuu niistä olosuhteista, missä kansa elää. On uskonnollisia toimeliaisuuden aikoja ja niitä seuraa jälleen näennäinen toimettomuus; usko ilmentää toisinaan suurta elonvoimaa, mutta vaipuu taas takaisin näennäiseen velttouteen. Se huomio on tehty, että *suuri kansallinen kiihotus, kuten sota, johtaa uskonnollisuuden lisääntymiseen,* jotavastoin pitkät rauhan kaudet edis-

[1] »*Materialism and Mysticism*», J. E. G. de M:n artikkeli *Contemporary Review'ssä,* huhtik. 1915.

tävät uskonnollista epäilystä. Kaupalla rikastuminen tylsentää kansan uskonnollista tunteellisuutta, mutta se saa uutta voimaa, kun suuret onnettomuudet kuten nälänhätä tai kauppapaniikki syntyy." [1]

On sanottu aivan oikein, että „onnelliset ajat usein tekevät ihmisistä ateisteja". Ja jos menneisyyden sodat ovat olleet niin suuria, että ovat kyenneet aikaansaamaan huomattavaa uskonnon elpymistä, niin mitä onkaan sanottava nykyisen suuren maailmansodan todennäköisestä vaikutuksesta? Jos uskonnollisen harrastuksen heräymys on *suhteellinen* sodan suuruuteen nähden, niin varmasti me olemme nyt näkemässä suunnattoman maailmanuskonnon synnytystuskia, sillä tämän kaikista sodista suurimman aiheuttama kauhistuttava kärsimys, kuvaamaton hävitys ja arvaamaton ihmishenkien hukka, tulee todellakin koskettamaan henkisen luontomme sydänjuuria. Siten voimme johdonmukaisesti odottaa ei ainoastaan uskonnon elpymistä vaan niin laajaa ja yleistä uudistusta, että se tulee olemaan suurin heräymys, mitä maailma milloinkaan on saanut kokea.

Eräät puolueettomat valtiot eivät tosin vielä ole joutuneet sodan julmaan pyörteeseen. Tulevatko nekin olemaan osallisia uskonnon odotetusta heräymyksestä? Jos historia on tarkka osviitta, niin tulevat nekin kokemaan osansa, vaikka ei luultavastikaan samassa määrässä kuin ne kansat, jotka suoranaisesti ovat itse sotimassa. Tämä johtopäätös perustuu taloudellisen painostuksen ja yhteiskunnallisen järkytyksen vaikutukseen.

On huomattu, että uskonnon elpyminen on aina näyttäytynyt sellaisena aikana, jolloin fyysillinen elämä on ollut kaikkein vaikein. Esim. 16:nnen vuosisadan uskonpuhdistus,

[1] »*The Study of Religion*», p. 302.

jota monet pitävät suurimpana elpymisenä, mikä historiassa tunnetaan, syntyi sellaiseen aikaan, jolloin „kummallinen kauhu (terrori) näytti lepäävän kansan yli. Rutto tuli yhä uudestaan ja uudestaan taajasti kansotettuihin ja huonosti järjestettyihin kaupunkeihin; uusia tauteja esiintyi ja ne lisäsivät vallitsevaa pelkoa; turkkilaisen hyökkäyksen pelko oli aina lähellä — äidit pelottivat lapsiaan turkkilaista mainitsemalla ja sadoissa Saksan maan pitäjissä kaikuivat kirkonkellot kutsuen kansaa rukoilemaan Jumalaa heitä pelastamaan turkkilaisten raivosta. Tämä vallitseva pelko synnytti omituisen rauhattomuuden". [1] Augsburgin valtiopäiväin komitea v:lta 1518 lausui, että „Saksan kansa on sodan, hävityksen ja kuoleman uhrina".

Seuraava laajalle levinnyt liike oli se, jota Wesley ja hänen kumppaninsa johtivat Englannissa 18:nnen vuosisadan alkupuoliskolla ja josta metodismi sai alkunsa. Sekin aika oli täynnä suurta epävarmuutta ja epäilystä, yhteiskunnallista mullistusta ja levottomuutta, taloudellista hätää ja painostusta. Sentähden ihmiset olivat silloin niin vastaanottavaisia.

Amerikan Yhdysvalloissa on ollut viisi uskonnollista herätystä 180 vuoden aikana. (Tekijä kertoo seikkaperäisesti näistä ja huomauttaa, kuinka jokaisen yhteydessä on ollut sisällistä levottomuutta, taloudellisia vaikeuksia, lakkoja, mellakoita, kapinoita, hätää ja suuria kulkutauteja.)

Se suunnaton varojen kulutus ja omaisuuden menetys, jonka nykyinen suuri sota synnyttää, tulee luultavasti saamaan aikaan äärettömiä taloudellisia vaikeuksia koko maailmassa. Yhdysvalloissa ja muissa puolueettomissa valloissa tämä vaikeus voi siirtyä hieman tuonnemmaksi kansainväli-

---

[1] „Cambridge Modern History", The Reformation, p. 105.

sen luoton nojalla, mutta maailma tulee miljoonittain köyhemmäksi päivä päivältä ja lopuksi velkojen suunnaton taakka tulee raskaana painostamaan kansoja. Sentähden voimme odottaa, että kaikkein onnellisimmatkin puolueettomat valtiot tulevat temmatuiksi taloudellisen keinottelun, turmeluksen ja sorron pauloihin ja seurauksena tästä on taas syntyvä uskonnollisia herätyksiä.

Muistettakoon, että sittenkun rauha on julistettu ja varsinainen sodankäynti päättyy, tulee välttämättä olemaan monia yhteiskunnallisia, taloudellisia ja valtiollisia järjestelyjä, jotka kipeästi tulevat koskemaan herkkätuntoisiin ihmisiin ja joiden lopullinen tasapainoon saattaminen tulee vaatimaan vuosimääriä. Epäjärjestys ja levottomuus tänä vaikeana aikana tulee epäilemättä olemaan kiihkeä – ja tämä taaskin on yksi tekijä uskonnon herättämiseksi eloon.

Odotettu herätys on jo alkanut. Saksassa on jumalanpalveluksissa ja rukouskokouksissa ollut niin suuria ihmisjoukkoja kuin ei ole ennen ollut kirkoissa moniin vuosiin. Uskonnollisuus elpyy Venäjällä ja Ranskassa ja vähemmässä määrin myös Englannissa, ja taistelukentiltä tulevat tiedot osottavat, että sotilaat vaistomaisesti kääntyvät uskonnon puoleen voimaa ja lohdutusta etsimään. Nämä ovat todellakin „ajan merkkejä".

Niinkuin jo olemme huomanneet, on pohjavirtojen suuntautuminen uskonnolliseen mystiikkaan ja veljelliseen palvelevaisuuteen suoranaisesti vastakkainen tähänastisen järjestelmän materialistisille ja yksilöllisille taipumuksille. Tämä vastakkaisuus tulee vielä ilmeisemmäksi, kun pääsemme elävästi tuntemaan pohjavirtojen herättämän rakastavan luottamuksen ja vertaamaan tätä siihen itsekkääseen epäluottamukseen, joka on nykyisen sivistyksen tuntomerkki sekä

kansainvälisissä suhteissa että myös vähemmässä määrässä yksilöiden kesken. On luultavaa, että aikaa myöten uskonnollisuuden ja veljellisyyden hitaasti nousevat laineet olisivat vähin erin enemmän ja enemmän vienontaneet sivistyksen karkeat piirteet ja saaneet niihin enemmän lempeyttä ja kauneutta, mutta tällainen muutos olisi kuitenkin ollut hyvin hidas ja olisi välttämättä kehityksen tavallisen kulun mukaisesti viipynyt ainakin vuosisadan.

Maailmansodan murhaava palo on kaiken tämän muuttanut. Niinkuin toinen toisensa jälkeen räjähtävät dynamiittipanokset, on sota varmasti ja tuhoisasti hävittänyt sivistyksen vanhan muodon paljastamalla meille sen ahtauden ja sen ilettävyyden. Suuri sota opettaa meille paljon, ennen kaikkea sodan äärimmäisen järjettömyyden ja monien vanhojen yhteiskuntalaitosten mahdottomuuden sekä tähänasti otaksuttujen uskonnollisten ihanteitten heikkouden ja riittämättömyyden. Vaikka sota onkin risti, mille ihmiskunta nykyään on ripustettu, niin kuitenkin mikäli vanha sivistyksen muoto kuolee, kauhistuttavin uhrauksin ja kärsimyksin, tulee sitä seuraamaan henkinen uudestisyntyminen ja ihmiskunta tulee nousemaan siitä puhdistettuna ja ylennettynä. Tällainen lopputulos on Golgatan arvoinen, vaikka sen onkin aikaansaanut ihmisten tietämättömyys ja paha tahto.

Sen ristin, jonka paino nyt
On päälläni, sen itse tein
Tää ajatus on vaivani
Kun nousen tuskan kukkuloille.

Nää naulat omin käsin löin
Vain iloisesti laulellen,
Ja etsin puuksi raskaimman
Näin suuren vahvan ristin tein.

Jos oisin silloin arvannut,
Ett' itse kantaa saisin sen,
niin totta ristin helpomman
Laatia oisin mahtanut.

Mutta tarvitaan muutakin kuin vanhojen sivistysmuotojen sortuminen, jotta maailmaan syntyisi kestävä onni ja rauha. Uuden elämän, joka ilmenee pohjavirroissa, täytyy tulla niin vahvaksi ja itsetietoiseksi, että se voi nousta ja tulvia uuden järjestyksen jokaisen suonen kautta ja täyttää sen nuoruuden innolla ja elokkuudella. Tällainen elämä on mahdollinen ainoastaan jos pohjavirrat yhtyvät ja syöksyvät eteenpäin yhtä ainoata päämäärää kohti. Tällaisen suuren yhdistelmän aikaansaamiseksi täytyy keskellemme kohota suuri johtaja. Sillä hetkellä kun pohjavirrat sähköttyvät loistavan ja innoitetun opettajan magnetisesta voimasta, kun ne alkavat hehkua sillä rakkaudella, jonka herättää ruumistuneen Rakkauden läsnäolo, kun niissä värähtelee ehdoton antautuminen ihmiskunnan auttamiseksi – sillä hetkellä ne vastustamattomalla voimalla valautuvat jokaisen sydämen pyhäkköön ja meidät valtaa sanomaton riemu niiden saapumisesta. Maailman suurin toivo on tällaisen opettajan tulemisessa, joka omassa personassaan yhdistää yhteen pohjavirtojen ihanteet ja henkiset kaipaukset. Hän yksin voi antaa pohjavirroille korkeimman valtasijan sivistyksessä ja varmentaa ja todellistuttaa uuden uskonnon syntymisen.

Historia näyttää, että useimmissa suurissa maailmanliikkeissä näkyy kolme kasvamisen astetta.

1. Ensiksi on itämisen kausi, jolloin ne totuudet, mitkä myöhemmin tulevat ilmaistuiksi tuossa liikkeessä, itävät ja leviävät kaikkialle hämärinä pohjavirtoina. Tämä on valmistuksen kausi.

2. Sitten seuraa tavallisesti täytäntöön menon kausi, jolloin esiintyy joku suuri johtaja, opettaja tai muu nero, joka elämänsä, opetustensa ja työnsä avulla luopi ohjeen ja esikuvan tulevien sukupolvien seurattavaksi. Tämä on aikaansaamisen kausi.

3. Lopuksi tulee jäljentämisen kausi, jolloin pienemmät ihmiset noudattavat johtajansa jälkiä ja koettavat saattaa hänen ihanteensa ja saavutuksensa yleisesti omaksutuiksi. Tämä on sulattamisen kausi.

Esimerkkejä näistä kolmesta kasvamisen asteesta nähdään historian lehdillä. Dante, valitessaan Italian kansankielen klassillisen latinankielen sijalle, loi siten kuolemattoman kauniin runoelman ja samalla ilmaisi sitä italialaista kansallista itsetietoisuutta, joka kauan oli ponnistanut löytääkseen ilmaisuaan. Shakespeare ei tyhjästä luonut uutta näytelmätaidetta, vaan ainoastaan uudisti sen, mikä jo oli olemassa, antoi sille uutta eloa, uutta innostusta, uutta loistoa. Sen itämiskauden aikana, joka oli ennen häntä, olivat runoilijat ja näytelmäkirjailijat kuvanneet elämää monilta puolilta, mutta Shakespearen tehtäväksi tuli voittaa ja täydentää kaikki muut eloisilla taikaluomuksillaan, jotka teoin, ajatuksin ja sanoin paljastivat ylevän sankariuden tai synkän intohimon syvyyksiä, uhrautuvaa rakkautta tai pelottavaa vihaa, elähyttävää viisautta tai lamauttavaa tylsyyttä, säkenöivää sukkeluutta tai leikkisän joutavaa pilantekoa. Kaikki, jotka tulivat hänen jälkeensä, saattoivat ainoastaan jäljentää, mutta ei nousta hänen yläpuolelleen. Luther, suuren uskonpuhdistuksen johtaja, vain kokosi yhteen oman aikakautensa levottomuuden ja tyytymättömyyden ja kuuluissa teeseissään „lausui julki, mitä tuhannet hurskaat saksalaiset olivat ajatelleet.“ Napoleon oli mahtava Kohtalon lähettiläs, joka

levitti yli Europan Ranskan vallankumouksessa itäneet siemenet.

„Ei voida sanoa minkään tapauksen uudenaikaisessa historiassa olleen merkitsevämmän kuin oli Ranskan vallankumous, mutta tuon tapauksen seuraukset olisivat olleet jokseenkin vähäiset, jolleivät sen syvimmät voimat olisi tulleet kootuiksi yksiin käsiin ja yhden tahdon ohjauksesta tulleet suunnatuiksi koko Europan vanhentunutta politiikkaa vastaan. [1]

Soittoniekkojen elämä ja työskentely tarjoo muita esimerkkejä. Suuri Bach kokosi yhteen 17:nnen vuosisadan ponnistukset fuugan, oratorion ja urkujen tekniikan alalla ja teki sen niin täydellisesti, että kaikkien myöhempien aikojen soittajat eivät ole kyenneet siihen paljoa lisäämään tai hänen edelleen pääsemään niillä urilla, jotka hän raivasi. Händel „esiintyy luonnollisena lopputuloksena niistä liikkeistä, jotka kauan olivat olleet kehittymässä Italiassa ja Saksassa, sillä hän ei ole ainoastaan voimakkain oopperan sepittäjä vanhaan italialaiseen malliin vaan myös urkujen kontrapunkteeraaja saksalaisella uralla“ [2]

Haydn'ille „kuuluu se kunnia että hän on yhdistänyt eri kohdat menettelyissä ja tehnyt ne niin yksinkertaisen mestarillisiksi teoksissaan, että ne monille myöhemmille ajoille olivat osviittana!“ Mozart sulatti yhteen monet tendensit jotka olivat toisistaan erillään kehittyneet, ja hän „näyttää perineen parhaat tulokset pitkältä aikakaudelta, jolloin laulutaitoa olivat kehittäneet toiset oopperan kirjottajat toisensa jälkeen.“ [3] Vaikka Beethoven monessa suhteessa on aivan omaperäinen, on häntä myös kuvattu „suunnattomaksi säi-

[1] »*Cambridge Modern History,*» Vol. IX p. VI.

[2] »*The History of Music,*» W. S. Pratt, siv. 289.

[3] Sama sivu 376.

liöksi, johon sadat ylpeät virrat tyhjensivät vetensä," ja „mahtavaksi järveksi, josta tuhannet virrat ovat vuotaneet yli kaikkien seutujen, missä on soitannon harrastajia."[1] Wagnerin ylimaaallinen nerokkuus oli hänen ihmeellisessä kyvyssään, jolla hän sulatti itseensä parhaimmat ainekset siinä taiteessa, joka oli ollut ennen häntä, ja yhdisti uudestaan mitä rohkeimmalla ja omaperäisimmällä tavalla kaikki sen erilaiset ainekset – kertovan ja filosofisen runouden, tarunomaisen ja vertauskuvallisen näytelmän, kokoonpannun harmonian ja juoksevan melodian. Taiteilijalle ovat Wagnerin hämmästyttävät ja värikkäät ääniyhdistelmät vähemmän merkitsevät kuin se mestarillinen taito, jolla hän laajentaa enemmän kuin kukaan ennen häntä opperan ja synfonian tekniikan alaa. Neron erikoisuus on juuri yhdistämiskyky ja maailmanopettajan voima on vähemmän siinä, että hän esittää uusia totuuksia kuin siinä että hän sommittelee ihanaksi ja mieltäkiehtovaksi kudelmaksi ne moniväriset langat, jotka ovat syntyneet pienempien ihmisten työskentelystä. Uusi on tuo kudelma, mutta eivät sen kokoonpano-säikeet.

Pohjavirtojen lakkaamattoman vaikutuksen kautta ihmiskunta valmistuu vastaanottamaan sitä opettajaa, joka personoi seuraavan kehitysaskeleen ihanteita eli suuntaviivoja. Ilman tällaista monien vuosien aikana tapahtunutta valmistusta ei kaikkein suurinkaan niistä jumalallisista olennoista, jotka ovat tulleet maan päälle, kykenisi valmistamaan itselleen vastaanottavaa kuulijakuntaa ja uskollisia seuralaisia. Pohjavirtojen tehtävänä on valmistaa maaperä ja opettajalle kuuluu siemenen kylväminen. Valmistus

[1] «*Music Lovers' Cyclopaedia*» siv. 412.

on siis ehdottomasti välttämätön ja sellainen käy jokaisen suuren maailmanliikkeen edellä. Jollei sellaista olisi, niin me hylkäisimme kaikkien opettajiemme sanomat, sillä tuntuu siltä kuin ihmiset olisivat kykenemättömät ottamaan vastaan uuden totuuden ensi näkemältä. Sulatustyön täytyy käydä omaksumisen edellä.

Niiden suurten miesten esimerkki, joita historiassa olemme nähneet, herättää meissä sen ajatuksen, että kun tuhannet alkavat uneksia joitakin ihanteita ja heikosti koettavat niitä ilmaista kirjallisuudessa ja elämässä, he todellakin kutsuvat esiin sellaisen personallisuuden, joka on kyllin suuri niitä edustamaan ja lujasti vakaannuttamaan nämä ihanteet maailman arvojen joukossa. Tällaisia yksilöitä on ilmestynyt useampia kertoja menneisyydessä, uskonnon, viisausopin, taiteen ja valtiotaidon alalla eikä ole mitään syytä epäillä, että sellaisia tulevaisuudessakin on monta kertaa vielä syntyvä.

Tämä *pohjavirtojen vaativa kutsumus* se antaa painoa ja toteutumisen toivoa sille maailmanopettajan tulon odotukselle, joka kaikissa maissa näyttäytyy. Ja taas nykyisen sivistyksemme pinnan alla kuohuvien pohjavirtojen mahti ja voimakkuus saattaa uskomaan, että kuka tahansa lienee tuo tuleva opettaja, hän varmasti tulee olemaan itse Kristuksen vertainen viisaudessa ja suvaitsevaisuudessa, sillä ei kukaan vähempi voi ilmaista ja ruumiillistuttaa kaikkea sitä, mitä pohjavirrat sisältävät.

Tälle odotukselle antavat hämmästyttävästi tukea ei ainoastaan ne yhä kasvavat lahkot, jotka julistavat Kristuksen pikaista tuloa, vaan myös Idän Tähden Järjestön ihmeellinen kasvu. Tämä järjestö perustettiin tammikuun 11 päivänä Benaresin kaupungissa Intiassa varta vasten valmistaak-

seen maailmaa suurelle opettajalle, joka on pian tuleva uutta uskontoa perustamaan ja koko sivistystä elvyttämään. Tämä järjestö, jossa jo nyt on jäseniä toistakymmentä tuhatta, on levinnyt kaikkiin sivistyneisiin maihin ja siihen kuuluu kaikkien suurten uskontojen ja kristinuskon useimpien lahkojen tunnustajia — joka tosiasia jo itsessään on merkille pantava tulevaisuuteen nähden.

Tämä tuleminen on varmaan oleva tuo kauan jo valmistettu kriisi eli ratkaisukohta maailmannäytelmässä. Renessansin aikana alettiin jo vaihtaa näyttämöä. Tieteen syntymä ja sen nopea edistys, Ranskan vallankumouksessa liikkeelle pannut aatteet ja Napoleonin säälimätön käsi, uskonnollisen dogmatismin epätoivoinen kamppailu ja häviölle joutuminen, materialismin voitto, kaupan ja teollisuuden nousu ja suuret keksinnöt — kaikki kuuluvat osina näytelmävarustuksiin. Esirippu on nyt kohonnut ensimäiseen näytökseen — suuri sota. Meidän silmämme naulautuvat katselemaan, huomiomme kiintyy nopeasti vaihtuviin tapahtumiin. Loistavan intohimon ja jättiläismäisen pyrkimyksen mahti, itsensä uhraamisen suurenmoisuus — kohottaa meidät omien pikkusten harrastustemme piiristä itse jumalien valtaistuimen ääreen. Kansat kulkevat näyttämön poikki marssivina sotajoukkoina; kaamealla taustalla näemme itkeviä vaimoja ja lapsia. Tuossa joku henkilö syöksähtää esiin mahtavuuteen, tuossa toinen vaipuu alas ja katoaa hämärien ponnistelevien joukkojen sekaan. Huudot tulevat äänekkäämmiksi, kuulien sihinä täyttää ilman, haavoittuneiden vaikerrus koskee meihin enemmän kuin oman sydämemme lyönti, puutteeseen joutuneiden huokaukset kuuluvat yliäänenä taistelun telmeessä. Taistelevat miljoonat tempautuvat sinne ja tänne, sormet tarttuvat kurkkuihin, pajunetti upotetaan huohottaviin rintoihin ja kai-

ken tuon synkän pimeyden takana näemme toisten miljoonien painautuvan eteenpäin.

Me peitämme silmämme käsin. Mikä on oleva kaiken loppu? Hävityskö? Autiot kodit ja konnut? Kansojen heikontuminen ja loputon kurjuus?

Avatkaamme silmämme ja katsokaamme jälleen. Tragedia on ainoastaan ihmisten mielissä; Mestaritekijän näytelmät aina päättyvät onnellisesti.

Katselkaamme taas, sillä kun esirippu nousee toiseen näytökseen niinä levottomina aikoina, jotka seuraavat sodan loppua, näemme loistavan Olennon liikkuvan, kulkevan ihmisten keskellä, milloin opetuksia antamassa, milloin parantavalla kosketuksella vahvistamassa, kaikkialle kylvämässä viisauden ja sopusoinnun siemeniä.

Ja taas katsokaamme, kun esirippu kohoaa kolmanteen näytökseen, silloin vallitsee maan päällä rauha ja ilo, uusi rakkaus on herännyt ihmisten kesken, uusi uskonto, kokoonpantu kaikkien vanhojen uskontojen kauneuksista, antaa turvaa ja autuutta.

Tällainen on pohjavirtojen antama lupaus.

V.

AAVISTUKSIA TULEVAISUUDEN USKONNOSTA.

Monia mieltäkiinnittäviä yrityksiä on tehty eri näkökohdilta lähtien tulevaisuuden uskonnon pääpiirteiden arvaamiseksi.[1]

Mutta koettaessamme määritellä näiden arvelujen tarkkuutta ja arvoa, täytyy vielä huomata, että nuo oppineet profeetat ovat miltei kokonaan jättäneet huomioonottamatta useimmat sivistyksen ihanteellisista ja uskonnollisista *pohjavirroista.* He ovat halveksien sivuuttaneet nämä ja pitäneet huomionsa kohdistettuna nykyisiin tieteellisiin ja älyllisiin näköaloihin. Sitäpaitsi kaikissa näissä tulevaisuuden ennustuksissa on hyvinkin ilmeisenä personallisen mieltymyksen aikaansaama viettymys, jota tietysti ei milloinkaan voi tykkänään poistaa.

Mutta siihen mennessä, kunnes tulemme niin yli-inhimillisiksi, että kykenemme personattomasti arvostelemaan, on tarpeen, että ainakin määritellään, millä tavalla uudet sivistysurat kulkevat päämääräänsä kohti. Me uskomme, kuten

---

[1] Kaikkein suoranaisin ja varmaankin ajatusrikkain on Charles V. Eliotin kirjottama „Tulevaisuuden uskonto" *(The Religion of the Future).*

jo selitetty, että tämä tapa on selvästi ja tyydyttävästi ilmaistu pohjavirtojen periaatteessa, s. o. *yhden aikakauden saavutukset ja hyväksytyt ihanteet ovat edellisissä sukupolvissa jo olemassa hämärien ja halveksittujen pohjavirtojen muodossa.* Eli toisin sanoen pitkä itämisen kausi on välttämätön, ennenkuin mikään uusi aate – olkoon se uskonnollinen, valtiollinen, yhteiskunnallinen, tieteellinen, taiteellinen tai filosofinen – voi joko muuttaa vallitsevan järjestyksen tai itse siihen yhdistyä.

Jos tämä periaate oikein ilmaisee, millä tavalla aatteet ja ihanteet kutoutuvat sivistyksen kankaaseen, niin huolellisesti tutkimalla vallitsevia pohjavirtoja me kykenemme jotakuinkin tarkasti aavistamaan odotetun uskonnollisen heräymyksen *pääsuuntia.* Ja vaikkapa suuren opettajan puhe ja vaikutusvoima muuttaisikin tulevaisuuden ajattelun, niin voimme olla varmat siitä, että tällainen analyysi, jota nyt yritämme, kuitenkin kannattaa tehdä, sillä tuo opettaja olkoon hän vaikka itse Kristus, voi saada sanansa kuuluviin ainoastaan laajentamalla ja valaisemalla niitä totuuksia, jotka jo osaksi ovat meille tunnettuja pohjavirtojen kautta. Meidän on siis käännyttävä näihin nykyaikaisen elämän syvällä kulkeviin uomiin löytääksemme aineksia, joista muodostaa kuvamme tulevaisuudesta. Mitä me voimme oppia pohjavirroista?

1. Uusi uskonto tulee perustumaan kokemukseen, ei ainoastaan fyysillisiin ja älyllisiin vaan myöskin, se huomattakoon, psyykillisiin ja mystillisiin kokemuksiin. Tähän asti on valtaansa pitänyt pyhien kirjojen, teologisten dogmien ja kirkollisten sääntöjen yhdistynyt auktoriteetti. Tämän johdosta ovat oikeaoppisen kristinuskon perusteet tulleet hyvin horjuviksi, koska nyt vallitsee vapautuneen ajattelun aika-

kausi, jolloin kaikkien pyhien kirjojen historiallisuus tulee kysymyksen alaiseksi ja kaikkien inhimillisten mielipiteiden erehtyväisyys jälleen todetaan. Vanhat peruskirjat ja aateskelut eivät enää kestä niiden suunnattomien rakennusten painoa, mitä niiden varaan on pystytetty. Tämä kieltämätön tosiasia ei kuitenkaan ole itsessään huolestuttava, koska monet lupaavimmista pohjavirroista saavat olemassaolonsa juuri siitä henkisestä levottomuudesta, joka syntyy oikeaoppisuuden perustusten sortumisesta. Ihmiskunta kääntyy totuutta tutkistelemaan vasta kun se on kasvanut siihen ikään, etteivät aateskelun ja mielikuvituksen pilvirakennukset sitä enää tyydytä.

Monet pohjavirroista erikoisen voimakkaasti painostavat mystikan perustotuutta, nimittäin suoranaista kanssakäymistä jumaluuden kanssa tai sitä mahdollisuutta, että yliaineellista maailmaa voidaan tutkia psyykillisellä tavalla, tai kumpaakin. Tuntuu siis hyvin varmalta, että psyykillinen tutkimus ja mystillinen kokemus tulevat olemaan ne kaksi päävälinettä, joiden avulla tulevaisuudessa uskonnolliset vakaumukset perustetaan suoranaiseen omakohtaiseen tietoon. Psyykillisen tutkimuksen tulokset tulevat päivä päivältä yhä seikkaperäisemmiksi, yhä tärkeämmiksi ja tarkemmin määritellyiksi ja niiden ihmisten luku, jotka vakuuttavat suoranaisen henkisen tajuamisen mahdolliseksi, on yhä kasvamassa. Siitä voidaan päättää, kuinka tärkeät vastaisuudessa tulevat olemaan nämä kaksi tiedon saavuttamisen keinoa.

Toinen pohjavirtojen taipumus on intuitsionin eli sisäisen aavistuksen asettaminen älyn yläpuolelle sekä filosofiselta että käytännölliseltä kannalta. Se ei merkitse, että älyn arvoa halvennettaisiin, vaan ainoastaan, että älyä ei enää pidetä ihmisen tajunnan perusosana. Äly käsitetään nyt hen-

kisen olennon — todellisen *ihmisen* — vain yhdeksi olemuspuoleksi eli käyttövälineeksi. Eucken on jossakin sanonut, että Jumala ja ihminen kohtaavat toisensa ihmisen sisimmässä, ja tämä ilmaisee tarkasti monien pohjavirtojen käsityskannan ja tulee varmaan myös olemaan tulevan uskonnon perusaatteena. Jos vain voimme löytää oman itsemme, mietiskelyn tai rukouksen avulla tai muulla tavalla, niin myöskin löydämme Jumalan. Kirjoissa tavattavat ilmestykset ovat vähemmän merkitseviä kuin ne ilmestykset, jotka saavutetaan omassa sisimmässämme - siinä taaskin nojaudutaan kokemukseen. Pyhillä kirjoilla on arvovaltansa, mikäli ne ilmaisevat itse rodun kokemuksia. Jos Jumalan ovatkin menneisyydessä tunteneet henkisesti valistuneet ihmiset, niin ei ole vähintäkään syytä, miksi ei Häntä nytkin voisi tuntea, jos horjumattomalla päättäväisyydellä etsimme häntä — sisältämme.

Sisässä oleva Jumala ja siitä johtuva henkisen valistuksen mahdollisuus tulee varmaan olemaan selvänä tunnusmerkkinä uudessa uskonnossa. Ei niin että ihminen voisi saavuttaa täydellistä tietoa pelkästään anomalla tai yhtymällä johonkin järjestöön. Valistus voidaan saavuttaa vasta kun siitä maksetaan sen hinta, ja sen hintana on jalo ja epäitsekäs luonne, eloisa ja harjaantunut järki, puhdas ja herkkätuntoinen ruumis. Tulevan uskonnon tärkeimpänä merkkinä ei tule olemaan yleismaailmallinen valaistus vaan sen kannattajien *vakaumus*, että tuollainen valaistus on mahdollinen — mutta kuitenkin yksilön asiaksi jää sen saavuttaminen. Kristinusko ei ole kyennyt nykyaikaista tieteellistä ajattelua saamaan puolelleen, koska se on painostanut ainoastaan *uskon* tarvetta. Jos tämä suuri länsimainen uskonto vain voisi tunnustaa ja käsittää omien mystikkojensa koke-

musten todellisuuden ja alkaisi voimakkaasti opettaa jumalallisten totuuksien suoranaisen tiedon mahdollisuutta, niin sen ei tarvitsisi valittaa jäsentensä luopumista ja jumalanpalveluksen osanoton laimentumista.

Mietiskelyjärjestelmiä, jotka johtavat henkiseen valistukseen, tullaan hyvin luultavasti opettamaan uudessa uskonnossa – ne ovatkin jo ominaisia monille pohjavirtauksille – ja silloin tullaan ymmärtämään, että ne, jotka haluavat tuota elämää noudattaa, tulevat opetuksen totuuden itse tietämään. Ei tulla uudessa uskonnossa kaipaamaan kaunopuheisia saarnaajia, jotka koettaisivat epäuskoisille seurakunnille vakuuttaa henkisiä todellisuuksia. Pelkkää uskomista ei tulla enää pitämään hurskauden merkkinä vaan päinvastoin henkisen laiskuuden todistuksena. Eikä tulevaisuudessa skeptillistä epäileväisyyttä tulla pitämään etevän älykkyyden kantana vaan sielullisen velttouden silminnähtävänä oireena.

Kun tuhannet voivat – rauhallisesti ja kerskailematta – sanoa *tietävänsä,* silloin uskonto jälleen saavuttaa entisen arvonsa ja valtansa. Mutta ei sitä ennen, sillä tieteellinen tutkimushenki on tehnyt ajatteleville ihmisille ainiaan mahdottomaksi sokeasti ja tutkistelematta uskoa. Tulevaisuuden uskonto, viisaampi kaikkia entisyyden uskontoja, tulee kunnioittamaan älyä siksi paljon, ettei se pyydä ihmisiä uskomaan ilman omaa kokemusta tai todistuksia, muuta kuin historiallisia tosiasioita.

2. Käsitys Jumalasta odotetussa uskonnossa tulee varmaankin olemaan merkillinen yhdistelmä filosofisesta Ehdottoman (Absoluutin) käsitteestä, siitä henkisestä panteismista, joka kohottaa luonnon ylös jumaluuteen, ynnä kristittyjen personallisesta jumalkäsityksestä. Sillä kummallista kyllä, pohjavirtauksissa ei pidetä näitä kolmea käsitystä toisiaan

vastaan sotivina vaan ainoastaan kolmena tapana katsella samaa todellisuutta.

Monissa pohjavirtauksissa opetetaan, että maailman jumalalliselta puolelta *kaikki on yhtä* – elämää, tajuntaa, järkeä, olemassaoloa, henkeä – kutsuttakoon sitä Yhtä millä nimellä tahansa, sillä kuinka taitavia olemmekaan sanoja käyttämään, niin nimet vain hämmentävät sitä vähäistä tietoa, mitä meillä on tästä käsityskykyä korkeammasta ykseydestä. Ehkä hindulainen filosofi on viisaampi kuin me, kun hän kieltäytyy lukemasta Ehdottomalle mitään ominaisuuksia ja kutsuu sitä Yhtä „Tuoksi" joka läpäisee kaiken „tämän" s. o. maailmankaikkeuden.

Muodon eli aineen kannalta tämä Yksi paljastuu lukemattomissa muodoissa, kutakin elähyttää joku tajunnan keskus. Nämä tajunnan keskukset eroovat toisistaan kehitysasteiltaan ja ulottuvat heikosti vastaavasta atoomista herkkätuntoisesti hapuilevaan kasviin, eläimen heräävään älyyn ja viimein ihmistietoisuuteen ja yli-ihmisyyteen. Onpa hyvinkin tämä järkiolentojen ketju rajaton ja saattaa olla, että ne monet aurinkokunnat, joiden tähtilaumat muodostavat meille näkyväisen maailmankaikkeuden, ja ne suunnattomat tähtisykeröt, jotka epäilemättä täyttävät avaruuden syvyydet, ovat kaikki elimistöjen ryhmityksiä, suunnattomien jumalallisten tajuntojen ilmenneitä muotoja, jotka nekin vaihtelevat kehitysasteiltaan. Toisin sanoen Ehdoton Jumaluus ilmenee lukemattomien personallisuuksien sarjan kautta, ihmistä alempien, inhimillisten ja jumalallisten. Ja aina jonkun personallisuuden välityksellä, ei koskaan itse Ehdottomasta me saamme totuuden välähdyksiä.

Meidän pieni älymme ei voi muodostaa itselleen ilmenemättömästä Ehdottomasta sellaista käsitystä, joka ei olisi

harhaanviepä, sillä jokainen määritelmä on välttämättä rajotettu. Sentähden kaikissa suurissa uskonnoissa Jumalaa tavallisesti kuvataan sellaisilla sanoilla, jotka edellyttävät persoonallisuutta. Hyvin varmasti nämä määritykset ovat aivan yhtä oikeat kuin jos Jumalaa sanotaan Ehdottomaksi, Persoonattomaksi, sillä ei ole mitään muuta kuin Jumala koko maailmankaikkeudessa — näin ainakin opettavat monet pohjavirtaukset.

Uusi uskonto ei varmaankaan tule paljon kiinnittämään huomiota jumaluusopillisiin väittelyihin, sillä väittelemiset älyllisistä ilmaustavoista ovat aina tuntuneet tyhjänpäiväiseltä ajan hukalta niiden mielestä, jotka ovat kokeneet jos kuinkakin vähäsen henkisen valaistuksen kuvaamatonta haltioitumista ja täydellistä varmuutta. Yksi valaistuksen hetki on vakuuttavampi kuin vuosikausien väittelyt ja aprikoimiset.

Ei mitään *Jumalan pelkoa* tule koskaan mieleenkään johtumaan niille, jotka seuraavat uutta uskontoa, eikä heidän mieleensäkään juolahda uhraaminen tai katumustyön teko Jumalan vihan lepyttämiseksi. Suuttumisen, kiivauden ja koston lukeminen Jumalalle kuuluvaksi on merkkinä lapsi-ihmisten tietämättömyydestä. Uskonnollinen pelko johtuu aina taikauskoisesta tietämättömyydestä ja ne, jotka ovat tulleet pitemmälle ihmiskehityksen polulla, sekä henkisesti että älyllisesti, ovat pelottomia, iloisia, rakastavia. Jumalan rajaton rakkaus jokaista elollista olentoa kohtaan on jo selvän opetuksen muodossa pohjavirtauksissa ja se tulee varmaan kuulumaan myös uuteen uskontoon.

3. Tieteen ja uskonnon yhtyminen tulee varmaan uudessa uskonnossa täydelliseksi ja tapahtuu nähtävästi samalla kun käsitetään, että aineellinen maailma ei ole vain eloton, automatinen koneisto vaan on todellisuudessa Jumalan elävä

verho. Pohjavirtauksissa väitetään, että se mitä me nykyään kutsumme tieteeksi, on osittaista esitystä maailmankaikkeuden *muoto*-puolessa vaikuttavien lakien vuorovaikutuksesta, ja että se, mitä kutsutaan uskonnoksi, on tulosta saman maailmankaikkeuden *elämä*-puolen vaillinaisesta esittämisestä, että siis nämä kaksi ihmisajattelun pääosastoa tutkivatkin saman ylimaallisen todellisuuden kahta olemuspuolta. Kaikki vastakkaisuus, mikä on syntynyt näiden välillä, johtuu yksinomaan saavutetun tiedon puutteellisuudesta. Nyt jo uskonto on tulemaisillaan tieteelliseksi ja tiede uskonnolliseksi; kun tämä sulautuminen on tullut täydelliseksi, silloin on uusi uskonto syntynyt.

4. Tuo teologinen pulma, kuinka Kristus saattoi olla samalla Jumala ja ihminen, ei tuota mitään vaikeuksia uudelle uskonnolle. Ihminen ei ole erillään Jumalasta ja maailmasta, vaan on olennainen osa kokonaisuudesta, joka on jumalallinen. Ei ole koskaan ollut syntiinlankeemusta tai erehdystä. Ihminen on uinuvaa jumalallisuutta; kehitys on hänen sisällään asuvan jumalan heräämistä ulkonaiseen tietoisuuteen ja toimintaan. Kristuksen ja kunkin ihmisen välillä ei ole mitään *luonnon* erotusta, ainoastaan *kehitysasteen*. Kristuksessa näyttäytyy täydellisenä se, mitä ihminen vasta pyrkii ilmentämään. Ihminen sellaisena kun me nyt hänet näemme, on tietystikin puutteellinen, ei siksi että hän olisi olennaisesti synnillinen ja Jumalasta erotettu, vaan siksi että *hänen todellinen itsensä on vielä vain osittaisesti tullut esille.* Kuu hän saapi enemmän kokemusta ja sen mukaan kasvaa, käyden läpi useita ruumistuksia maan päällä, niin hänessä piilevä Kristus tulee esille voitokkaana ja riemuitsevana Kristuksena. Ihmiskunnan jaloimmissa yksilöissä on julki paljastuneena sama, mikä villi-ihmisessä on uinuvana,

Sivistyksen historia on historia ilmentymisestä ja paljastumisesta. Tällainen on pohjavirtojen optimistinen filosofia.

5. Kehitysoppi tulee epäilemättä olemaan tärkeänä osana uudesta uskonnosta, mutta on merkkejä siitä, että tämä oppi tulevaisuudessa tulee tuntuvasti eroamaan nykyjään vallitsevista materialistisista otaksumista. Ensinnäkin tullaan ilmeisesti tunnustamaan, että kehityksen liikkeelle paneva voima on luonnossa toimiva Jumalallinen Elämä. Epäilemättä tullaan kyllä panemaan tarpeellista huomiota sellaisiin ulkonaisiin tekijöihin kuin fyysilliseen perinnöllisyyteen, muunnosten vaihteluun ja ympäristöön mutta kehityksen päätekijäksi tunnustetaan maailman järkiperusta, mihin kuuluu lukemattomia tajunnan keskuksia, joista jokainen vaistomaisesti pyrkii ilmaisemaan itseään ja saavuttamaan suuremman vapauden.

Aineellisella puolella näkyy sarja fyysillisiä muotoja, jotka yhtämittaisesti muovautuvat yksinkertaisista yhä monimutkaisemmiksi, liikkumattomista yhä liikkuvaisemmiksi. Mutta luonnon elämä-puolelta käsin voidaan psyykillisesti — niin väittävät monet pohjavirtaukset — huomata suuri pilvi „personallisuuksia" eli tajuntakeskuksia, jotka käyttävät näitä muotoja kokemusten saavuttamiseksi. Vaikka kehityksen muoto-puoli on rikkaampi ulkonaisilta yksityispiirteiltään, on se kuitenkin vähemmän merkitsevä kuin elämä-puoli, sillä kun fyysilliset muodot häviävät täytettyään tarkotuksensa, niin muistilla varustetut personallisuudet, jotka asuvat noissa muodoissa, säilyttävät ja sulattavat itseensä kaiken kokemuksen, mikä on saavutettu muotojen välityksellä.

Välttämättömänä ja loogillisena täydennyksenä fyysillisten muotojen asteettaiselle kehitykselle on jälleensyntymisen oppi, jota monet pohjavirtaukset opettavat. Tältä näkö-

kannalta maailma on koulu ja jokaista siihen kuuluvaa elävää olentoa kasvatetaan sen kykyjen mukaan. Aivan niinkuin lapsille on välttämätöntä käydä päivästä päivään koulua päättääkseen kasvatuksensa, niin myös on yhtä välttämätöntä jokaiselle tajuntakeskukselle, kuulukoonpa se mihin tahansa luonnon valtakuntaan, palata yhä uudelleen ja uudelleen fyysilliseen ruumistukseen, jotta se viimein oppisi hallitsemaan kaikkia elämän lakeja ja opetuksia. Kokemuksen päätarkotus on *kasvatuksen* antaminen ja monissa pohjavirtauksissa väitetään, että me emme suinkaan osaa ymmärtää kehityksen suurenmoista suunnitelmaa, ellemme tajua, että se on suuri opetusprosessi. Kokemukset eivät ole tarkotetut huvitusta tai nautintoa varten tai ajan kuluttamiseksi. Elämä ei edes tahdo säilyttää meidän fyysillistä ruumistamme, jos se on esteeksi kasvatukselle. Maanpäällisen elämän tarkotus on meitä opettaa ja valmistaa johonkin käsittämättömään henkiseen toimintaan, joka tulee mahdolliseksi sen jälkeen. Jos opetusprosessi olisikin meille vastahakoinen, on sillä kuitenkin sama kasvattava vaikutuksensa. Kaikki opettaa – ponnistus ja lepo, köyhyys ja rikkaus, kärsimys ja nautinto, esteet ja onnistumiset.

Yhtenä perusoppina useissa pohjavirtauksissa on se, että kuolema on vain ohimenevä vaihe. Tämä oppi perustuu psyykillisiin tutkimuksiin ja sitä tukee tieto jälleensyntymisestä. Molekyyleistä kokoonpantu fyysillinen ruumis saattaa kuolla, mutta se tajunta, joka pitää nämä molekyylit kiinni toisissaan ja niistä luopi elävän muodon, on häviämätön. Pohjavirtauksissa opetetaan, ettemme kykene oikealla tavalla arvoja mittailemaan emmekä erottamaan todellista epätodellisesta, siksi että arvostelemme kaikkia tapahtumia ja kokemuksia niiden muutamien lyhyiden elonvuosien kannalta,

jotka me kullakin kerralla elämme maan päällä. Todellinen laajempi näkemisen kyky ja arvokkaan ja arvottoman käsittäminen saavutetaan jälleensyntymistä tuntemalla.

6. Jokaisen elämänkohtalon täydellinen oikeutus ja järjellisyys tulee uudessa uskonnossa helposti selitetyksi jälleensyntymisen avulla. Me ja vain me itse muodostamme oman kohtalomme, koska meidän ajatuksemme ja tekomme aina ennemmin tai myöhemmin tuottavat välttämättömät tuloksensa joko tässä tai muissa maallisissa elämissä. Ihmisen olemassaolo on katkeamatta jatkuva, vaikka ainoastaan osa siitä vietetään fyysillisessä maailmassa, ja ne syyt, jotka me olemme panneet liikkeelle, vähitellen toteuttavat itsensä ja saavat aikaan mieluisia tai vastenmielisiä seurauksia tarkasti riippuen kunkin syyn omasta laadusta ja luonteesta.

Sekä siveellisen että fyysillisen luonnon tasapaino perustuu sen lakien muuttumattomuuteen. Sentähden joko me tahallaan tai tietämättömyydestä loukkaamme jotakin siveellistä tai fyysillistä lakia, niin tuloksena on kummassakin tapauksessa sama kärsimys tai onnettomuus. Luonto — joka on Jumalan ilmennys — näin menetellessään ei tarkota rangaistuksen antamista vaan sen tarkotuksena on opettaa meitä, ettemme lakia rikkoisi minkäänlaisesta vaikuttimesta. Ei siis meidän pitäisi ajatella kärsimystä, onnettomuutta tai surua syntiemme rangaistuksena vaan ainoastaan todistuksena siitä, että olemme rikkoneet jotakin fyysillistä, siveellistä tai älyllistä luonnonlakia. Samalla tavalla, jos onni seuraa, voimme olla varmat siitä, että olemme joko tietämättämme tai tahdonomaisesti työskennelleet luonnon mukaisesti ja palvelleet *kehitystä*, joka on „Jumalan suunnitelma ihmisten hyväksi“.

Pääerotus oikean ja väärän välillä ei ole tottelevaisuus tai tottelemattomuus jotakin inhimillistä siveysoppia kohtaan, joka on erilainen kussakin uskonnossa ja joka vaihtelee aikakausien mukaan. Oikeata on se, mikä työskentelee jumalallisen tahdon mukaan, niinkuin tämä ilmenee luonnossa ja kehityksessä, ja väärää on se, mikä tätä vastustaa. Jos toimimme sopusoinnussa näiden lakien kanssa, teemme oikein ja saavutamme onnen, jos toimimme niitä vastaan, emme ainoastaan tee väärin vaan saamme myös kärsiä siitä. Ehkä yksi syy, miksi on niin paljon kärsimystä maailmassa, on se, että me opimme paljon pikemmin todellisesta kärsimyksestä kuin pelkän kehotuksen tai toisten esimerkin avulla. Ihmisten parhaimmat opettajat ovat vaikeudet, onnettomuudet ja kärsimykset, ja vaikkeivät ne ole mieluisia opettajia, niin kuitenkin muutama vuosi niiden holhouksessa on nopealle kehitykselle hyödyllisempi kuin pitkä aika vietettynä levollisuuden, onnen ja nautinnon oppikoulussa. Seuraus tästä maailmankoulussa saamastamme kasvatuksesta on se, että me kasvamme taidokkaiksi toiminnassa, puhtaiksi ja hillityiksi ilossa, viisaiksi tiedoiltamme ja henkisesti pyrkiviksi ja viimein saavutamme täydellisen onnen, kun olemme oppineet täydellisesti toimimaan sopusoinnussa jumalallisen lain kanssa. Tällainen yhteistyö on viisautta ja sen hedelminä on rakkaus ja voima — niin väittävät pohjavirtaukset.

Paha, tavattuna ihmisluonteessa, ei ole mikään positivinen ominaisuus vaan osottaa ainoastaan, että vastaavainen hyve ei ole vielä herännyt toimintaan. Esim. julmuus ihmisessä on todistuksena siitä, että sisällä asuva rakkauskyky ei ole vielä herännyt, itsekkäisyys ilmaisee uhrautuvaisuuden puutetta, himo itsehillinnän puutetta. Kaikki viat,

heikkoudet ja huonot ominaisuudet osottavat, että jumalallinen Itse on vain osittain päässyt esille siinä ihmisessä. Monien kokemusten jälkeen, kun tuollaisten tekojen ja tunteiden huonous on käynyt ilmeiseksi niistä seuraavan kärsimyksen kautta, alkavat ne ihmiset, joissa näitä „pahoja“ ominaisuuksia on, vähitellen oppia herättämään vastakkaisia hyviä ominaisuuksia ja silloin tuo „pahakin“ on samalla kadonnut.

Uudessa uskonnossa ei ole mitään sijaa palkinnolle ja rangaistukselle vaan siinä ainoastaan puhutaan, miten määrätystä syystä johtuu vastaava tulos. Ei tuhlata aikaa kuvittelemalla Saatanaa ja kaikenlaisia hirvittäviä paholaisia, millä pelottaa vastahakoisia ihmisiä tottelevaisuuteen. Sillä opetetaan, että elämä maan päällä ja kuoleman jälkeen on tarkasti sellainen, miksi sen muodostamme, ja että mitä tahansa teemme, me aina olemme vastuullisia tuloksista. Ei mikään synti ole anteeksiantamaton ja toiselta puolen pelkkä katumus on tehoton, jollei samalla tapahdu vastaava muutos itse luonteessa ynnä luja pyrkimys pahan korjaamiseksi, sillä ei mikään inhimillinen tai jumalallinen voima saata meiltä ottaa pois tekojemme vastuullisuutta.

Uuden uskonnon suhde inhimillisiin erehdyksiin tulee olemaan tervejärkinen ja siunauksellinen. Se ei koeta ihmisiä pettää kuvittelemalla helvetin vaivoja, perkeleen ilkeyttä, kuoleman lopullisuutta tai kadotuksen mahdollisuutta. Se sanoo meille, että erehtyminen on inhimillistä, mutta erehdyksen voittaminen on jumalallista. Se opettaa, että meidän tulee tehdä hyvää sen itsensä takia eikä palkan toivosta tai rangaistuksen pelosta. Se vakuuttaa meille, että „ei ole mitään todellista lankeemusta paitsi pyrkimyksestä lakkaaminen“ ja että jollemme tässä elämässä onnistu,

vaikka viimeiseen asti ponnistamme, niin tulemme tulevassa elämässä onnistumaan. Jatkuva epäonnistuminen on mahdotonta; jos kylvämme oikean ponnistuksen siementä, niin onnistumisen sato on varma.

Tämä käsitys kohtalosta, sanovat pohjavirtaukset, ei johda haluttomaan toimettomuuteen, eikä merkitse alistumista yhteiskunnallisiin epäkohtiin. Siinä ei koeteta selittää suurten ihmisjoukkojen kärsimyksiä minkään tutkimattoman kaitselmuksen tahdosta riippuviksi. Kaikki olotilat pidetään omien erehtyneitten ihanteittemme ja tekojemme seurauksena ja ne ovat sentähden parannettavissa. Emme saa tyytyä ainoastaan vienontamaan näitä puutteita — suurinkaan hyväntekeväisyys ei kykene poistamaan köyhyyden syitä — vaan meidän pitää juurineen poistaa pahan syyt. Hyvinkin monet ihmisystävälliset yritykset meidän päivinämme vain „leikkaavat rikkaruohoista latvan pois",

Kaikki merkit osottavat, että uusi uskonto tulee olemaan erittäin tervejärkinen — *käytännöllinen henkisyys* tulee olemaan sen perussäveleenä. Tullaan enemmän harrastamaan, että edes vähänkin taivaan onnesta saataisiin alas maan päälle, kuin että koottaisiin henkisiä iloja kuoleman jälkeen. Tulee tuntumaan mielettömältä luvata tulevia taivaallisia iloja ihmisille korvaukseksi siitä, että lakkaavat nykyisestä pahasta. Ainoa järkevä menettely on etsiä epäkohtien fyysilliset syyt ja poistaa ne, vaikkapa näin tehdessä olisikin koko sivistys luotava uudelle perustalle.

7. Suuret maailmanuskonnot ja kristinuskon lahkot tulevat kaikki saamaan sijansa uudessa uskonnossa samalla tavalla kuin timantin jokainen särmä on välttämätön sen kauneuden ilmituomiseksi. Nytkin jo pohjavirtaukset hiljaisesti vaimentavat suvaitsemattomuutta, ennakkoluuloisuutta,

ja ahdasmielisyyttä viittaamalla niihin ajatusten ja ihanteiden aarteisiin, joita kaikissa uskonnoissa ja viisausopeissa on kätkettynä. Hyvän tahdon ja keskinäisen kunnioituksen aikaansaamista kansojen ja uskontojen välille pidetään paljon tärkeämpänä kuin joittenkin teologisten määritelmien ja aatteiden asettamista ehdotonta totuutta vastaamaan.

Tulevan uskonnon päätarkotuksena ei tule olemaan yksilön pelastaminen jostakin kuvitellusta kadotuksen vaarasta houkuttelemalla häntä pelon, katumuksen tai tunteellisuuden kautta lausumaan määrättyjä sanoja, jotka muka takaavat hänelle pelastuksen. Kun helvetti on harhaa ja lopullinen hukkaan joutuminen mahdoton, jää „pelastus“, sellaisena kuin sitä yleisesti käsitetään, merkityksettömäksi. Tärkeintä ja tähdellisintä on vain oppia tuntemaan maanpäällisen elämän tarkotus ja vakavasti koettaa työskennellä sen tarkotuksen täyttämiseksi. Ollakseen käytännöllisesti arvokas täytyy uskonnon osottaa meille, mikä on tuo tarkotus ja kuinka me sitä voimme edistää, ja tutkimalla pohjavirtauksia, saammekin nähdä, että juuri tätä tulevaisuuden uskonto on opettava.

Uuden uskonnon kannattajien pääharrastuksena ei tule olemaan heidän oman sielunsa pelastaminen vaan heidän uskontonsa henkisen innoituksen ilmaiseminen veljellisillä teoilla ja palveluksella. Ihmisten palveleminen tulee olemaan heidän suurin ihanteensa, jos saamme uskoa niitä taipumuksia, jotka jo selvästi näkyvät pohjavirroissa. Tuo palvelus ei kuitenkaan tule rajottumaan siihen, mitä nykyään kutsutaan uskonnolliseksi ja ihmisystävälliseksi toiminnaksi, sillä se jyrkkä erotus henkisen ja maallisen, pyhän ja lihallisen välillä, mikä tähän asti on ollut voimassa, alkaa nyt jo huomattavasti vähentyä. Monet pohjavirtauksista ovat

vakuutettuja siitä, että tällainen erotus on aivan kuviteltu ja että se syntyi munkki-ihanteesta, mikä erottaa uskonnollisen elämän tavallisesta ihmiselämästä.

Odotetussa uskonnossa tulee varmaan jokaisella teolla ja toiminnalla olemaan uskonnollinen merkityksensä ja suhteensa. Kaikki mitä teemme, muuttuu palveluksen teoksi, sillä meitä opetetaan tekemään työtä ei personallista voittoa varten vaan muiden – perheen, kunnan, kansan, ihmiskunnan – hyväksi. Kaikki mikä auttaa eteenpäin ihmiskunnan ja kehityksen voimia – toisin sanoen mikä on arvokasta koko rodulle – se on uhria palveluksen alttarilla. Me voimme palvella Jumalaa liike-elämässä, kotona, kadulla, kaikkialla, missä työskentelemme toisten hyväksi. Uusi uskonto tulee olemaan arki-elämän eikä ainoastaan pyhäpäivän uskonto.

Tulevaisuuden uskonnon merkkinä tulee olemaan iloisuus ja läheinen liittyminen jokapäiväiseen elämään. Nykyaikaisen uskonnon mittapuuna on enimmäkseen usko; tulevaisuuden uskonnon mittapuuna tulee olemaan teot eikä näitä tekoja tehdä pelkästä velvollisuudentunnosta vaan siksi, ettei mikään muu anna niin paljon iloa tekijälle ja vastaanottajalle. Rukousta ei enää pidetä keinona, jolla pyydetään Jumalan lahjoja ja suosiota, vaan keinona, millä ihminen tajuaa yhteytensä sen jumalallisen perustan kanssa, johon hän kuuluu. Kohtalon täydellinen oikeamielisyys ei hiuskarvaakaan vääjää syrjään kaikesta pyynnöstämme huolimatta – maailmankaikkeus on niin täydellisesti rakennettu, ettei tarvita minkään syrjäisen puuttumista asioihin niiden oikaisemiseksi – ja sentähden *pyytävä rukous* on epäloogillinen. Mutta sellainen rukous, mikä avaa sydämen ovet Ainoalle Rakastajalle, on loogillinen ja kohottava.

Epäilemättä tulevassa uskonnossa tullaan täysin ymmärtämään ja siunaavasti käyttämään tahdonvoimaa ja monia n. k. salaisia kykyjä, sillä nyt jo eräät pohjavirtauksista käyttävät muutamia näistä tajunnan voimista, vaikkei aina viisaasti. Usko *yliluonnollisiin* tapahtumiin tulee luultavasti häviämään, sillä vaikka monet ilmiöt ja voimat ovat epänormaalisia eli tavallisuudesta poikkeavia, niin me alamme ymmärtää, ettei mikään voi mennä yli luonnon lakien, ei tässä eikä näkymättömissä maailmoissa. Että uusi uskonto alituisesti tulee mukautumaan kaikkiin uusiin havaintoihin, sitä ei tarvinne huomauttaa, sillä se tulee olemaan hengeltään täysin tieteellinen ja mielipiteiltään harras ja kunnioittava, kuten monet pohjavirtauksista meidän päivinämme ovat. Juuri *lopullisen* totuuden ilmotuksen puuttuminen ja tämän tunnustaminen vaikuttaa sen, että tulevaisuuden uskonto saattaa ottaa vastaan jokaisen uuden tosiasian. Silloin tulemme todella uskomaan, niinkuin nyt luulemme uskovamme, että totuus on korkein uskonto.

8. Luultavasti tulee tapahtumaan hyvin perinpohjaisia muutoksia tulevaisuuden jumalanpalveluksessa. Vaikka nykyaikainen saarna ja puhe vielä tulee säilymään pienemmissä, sanokaamme tutkimuskeskuksissa, niin on luultavaa, että suuremmat julkiset kokoukset tulevat saamaan toisen tarkotusperän. Jo nyt on ilmeistä, että jumalanpalveluksen soitannollinen ohjelma usein enemmän vetää puoleensa kuin saarna, ja me voimme otaksua, että jos kaikki taiteellinen puoli jumalanpalveluksesta poistettaisiin, olisi kirkossakävijöiden luku vielä pienempi kuin se nyt on. On hyvinkin todennäköistä, päättäen monien pohjavirtausten luonteesta, että suuret julkiset kokoukset uudessa uskonnossa tulevat muodostumaan loistaviksi ja kohottaviksi juhlamenoiksi, jotka

ovat täynnä vertauskuvallista merkitystä ja ovat niin järjestetyt ja johdetut, että ne voimakkaasti kohottavat kaikkien osaaottavien mielentilaa ja tietoisuutta. Ihanimman soiton, hienoimpien tuoksujen ja sopusointuisimpien värien kaikki mahdollisuudet tulevat epäilemättä kiedotuiksi yhteen muodostamaan uuden uskonnon loistavia esityksiä. Jokainen taidelahja saa suuremman yllykkeen ja arvon – muinaisajan mysterionäytelmät ja nykyaikaiset kuvannolliset tanssitkin tulevat saamaan oman sijansa muiden tavallisempien taidelahjojen joukossa. Kauneutta tullaan pitämään Jumalan kielenä ja ihmiset tulevat tungoksittain saapumaan näihin toimituksiin – jos ihmisluonto tulevaisuudessa on sama kuin nykyään – ei mistään velvollisuuden tai pakon tunteesta vaan siksi, että kaikki tuo kaunis, mystillinen, vertauskuvallinen ja ylentävä vastustamattomasti vetää puoleensa. Tällaisen jumalanpalveluksen tarkotuksena ei tule olemaan joidenkin uskonnollisten oppien vakuuttaminen ja varmentaminen vaan läsnäolevien tajunnan kohottaminen jokapäiväisen ajattelun tasoilta korkeammille olemassaolon tasoille, missä asuu ikuisen elämän henki. Ja jos me mielikuvituksessa olemme mukana, kun suuret joukot kokoontuvat uuden uskonnon temppeliin, voimme olla heidän kanssaan osallisia siitä harmoniasta, joka väreilee kaikissa aistimissa, ja voimme suurenmoisen soiton herättämän hurmion kautta lähestyä suurta kaikkitäyttävää Läsnäoloa, ihmiskunnan Ainoata Rakastajaa, jonka luona on rakkaus, kauneus, ilo ja Herran rauha.

Hinta 1 mk.